

safari

Борис Херсонський

сафари

Сталіна не було

CF FOLIO

*За редакцією
Юрія Винничука*

Борис Григорьевич Херсонский

Сталіна не було

Серия «Сафарі»

предоставлено правообладателями

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=9745147

Борис Херсонский «Сталіна не було». Серия «Сафарі». За ред. Ю.

Винничука: Фоліо; Харків; 2018

ISBN 978-966-03-8018-9

Аннотація

Борис Херсонський – один з провідних російськомовних поетів України, лауреат численних міжнародних премій, в останні роки пише не тільки російською, але й українською мовою та перекладає українською свої російськомовні вірші. У збірку «Сталіна не було» ввійшли як нові твори, написані українською, так й автопереклади, зроблені у 2016–2017 р.

Тематика та стилістика віршів типова для автора – сюрреалістичні спроби осмислити історію тоталітаризму, «біографічна лірика», нариси побуту п'ятдесятих-шістдесятих років минулого сторіччя, у які несподівано вторгаються образи середньовіччя, відлуння війни на Донбасі, монстри юрського періоду... Значну долю у збірці займають біблійні мотиви. Тобто у своїх українських віршах поет залишається сам собою. Але уважний читач знайде тут й відгуки класичних зразків української поезії.

Содержание

◆ ◆ ◆	10
Монолог	11
◆ ◆ ◆	11
◆ ◆ ◆	13
◆ ◆ ◆	14
◆ ◆ ◆	15
◆ ◆ ◆	16
◆ ◆ ◆	18
◆ ◆ ◆	19
Монолог	21
◆ ◆ ◆	23
◆ ◆ ◆	24
◆ ◆ ◆	25
◆ ◆ ◆	26
◆ ◆ ◆	27
Спогади про Тбілісі	28
◆ ◆ ◆	29
◆ ◆ ◆	30
◆ ◆ ◆	31
◆ ◆ ◆	33
◆ ◆ ◆	34
◆ ◆ ◆	35
Впізнати його	37

◆ ◆ ◆	37
◆ ◆ ◆	39
◆ ◆ ◆	40
◆ ◆ ◆	41
◆ ◆ ◆	42
◆ ◆ ◆	43
◆ ◆ ◆	45
◆ ◆ ◆	47
Томанер-хор	48
◆ ◆ ◆	49
◆ ◆ ◆	50
Радониця	51
◆ ◆ ◆	55
◆ ◆ ◆	57
◆ ◆ ◆	58
◆ ◆ ◆	59
◆ ◆ ◆	61
◆ ◆ ◆	62
◆ ◆ ◆	63
◆ ◆ ◆	64
◆ ◆ ◆	65
Зірка Різдва	67
◆ ◆ ◆	67
◆ ◆ ◆	68
◆ ◆ ◆	70
◆ ◆ ◆	71

◆ ◆ ◆	73
◆ ◆ ◆	74
◆ ◆ ◆	76
◆ ◆ ◆	78
◆ ◆ ◆	80
◆ ◆ ◆	81
Сталіна не було	83
◆ ◆ ◆	83
◆ ◆ ◆	84
◆ ◆ ◆	85
◆ ◆ ◆	86
◆ ◆ ◆	88
◆ ◆ ◆	89
◆ ◆ ◆	90
◆ ◆ ◆	91
◆ ◆ ◆	92
◆ ◆ ◆	93
◆ ◆ ◆	95
◆ ◆ ◆	96
◆ ◆ ◆	97
Біографія	98
◆ ◆ ◆	99
Ми	100
Соцреалізм	102
◆ ◆ ◆	104
◆ ◆ ◆	105

◆ ◆ ◆	106
◆ ◆ ◆	107
◆ ◆ ◆	108
◆ ◆ ◆	109
◆ ◆ ◆	111
Поруч з легендою	112
◆ ◆ ◆	112
Друга подорож до Візантії	113
◆ ◆ ◆	117
◆ ◆ ◆	119
◆ ◆ ◆	122
◆ ◆ ◆	123
Блюз	124
Слухаємо джаз	124
Блюз чорного кота	125
◆ ◆ ◆	127
◆ ◆ ◆	128
◆ ◆ ◆	130
◆ ◆ ◆	131
◆ ◆ ◆	133
Блюз	135
◆ ◆ ◆	137
З тієї пори вони не бачилися	138
◆ ◆ ◆	141
◆ ◆ ◆	142
Третя ідея	143

◆ ◆ ◆	143
◆ ◆ ◆	144
◆ ◆ ◆	145
Ходасевич	147
Набоков	148
◆ ◆ ◆	149
◆ ◆ ◆	150
Скіфи	151
◆ ◆ ◆	152
◆ ◆ ◆	153
Лекція про історичний матеріалізм	154
Лекція з географії	157
◆ ◆ ◆	160
◆ ◆ ◆	161
Волошин в Криму	162
Одеса з одним «с»	164
◆ ◆ ◆	164
◆ ◆ ◆	165
◆ ◆ ◆	166
◆ ◆ ◆	167
◆ ◆ ◆	174
◆ ◆ ◆	175
◆ ◆ ◆	177
◆ ◆ ◆	178
◆ ◆ ◆	179
◆ ◆ ◆	180

◆ ◆ ◆	182
◆ ◆ ◆	183
◆ ◆ ◆	185
◆ ◆ ◆	186
◆ ◆ ◆	187
◆ ◆ ◆	189
◆ ◆ ◆	191
◆ ◆ ◆	192
◆ ◆ ◆	193
◆ ◆ ◆	194
◆ ◆ ◆	195
Good bye, Odessa!	196
Народ	197
◆ ◆ ◆	197
◆ ◆ ◆	198
◆ ◆ ◆	199
◆ ◆ ◆	200
Річниця	202
Геноцид	204
◆ ◆ ◆	205
Чернівці	207
◆ ◆ ◆	209
◆ ◆ ◆	211
◆ ◆ ◆	212
◆ ◆ ◆	213
Опудало	214

214

216

217

218

220

222

Опудало

224

226

227

229

Борис Херсонський Сталіна не було

Що було нещодавно? Сталіна не було.
Й Леніна не було. Минуле прозоре, як скло.
Але не побачиш нічого, як не дивись у вікно,
Вікно – не пляшка, і де ж у просторі дно?

Де ти, штучний спутниче, не памятаю рис
твого обличчя, лиш гавкіт собаки сумний.
Й чому я ношу слов'янське ім'я Борис,
а не юдейске Берка? Хто я взагалі такий?

І народився я не в Одесі, а в Чернівцях,
і як цю провину вибачить мені горodianин?
Минулий рік – що в домовину цвях.
Треба їхати звідсі, не чекаючи дня уродин.

Монолог

мені тринадцятий минало
у школі я вивчав Тараса
життя складалося невдало
хрущовський рік порожня каса

за білим хлібом в довгій черзі
як у москві до мавзолею
стоять похмурі люди змерзлі
в гастрономію бакалею

де ж за селом пасуть ягняток
десь на підручника сторінці
привіт Тарасе дня початок
сиджу з млинцями наодинці

холодні сірі як обличчя
старих сусідів з півпідвалу
двадцятье тужнее сторіччя
співа тиранам піснь зухвалу

мені тринадцятий минало

і Боже як давно минуло
і смерть своє готує жало
як кат до скроні тулить дуло

о думи мої діти мої
повсякдень з вами лихо й лихо
десь у приймальному покої
душа моя зітхає тихо

а там десь розуму палата
залізне ліжко без матраца
там ковдра як життя строката
там школа де вивчав Тараса

у перспективі кожне дерево поліно колода чи плаха
а поки що між гілок клацає мала птаха
в перспективі всі ми пригорща праху
навіть ти козаче впертий не знаєш жаху
навіть ти ледаче шабля люлька-бандура
кінь прив'язаний неподалік у коняки губа не дура
щипає травичку дивиться чорноокий в козацьку спину
а козак співає-волає на всю Україну
а вся Україна чує-слухає бо не почути не можна
повна пляшка у перспективі пляшка порожня
тому-то і ридає-плаче верба біла бурхливо
що їй не до вподоби загальна ота перспектива
що охолоне земля покриється крижаною корою
нічого не росте ані на горі ані під горою
і що залишається тут герою зі співом і грою
тому-то смутно часом навіть герою

не кажіть світ зловив нас в мережу
тому що ми самі є мережа
що впіймала світ
живий
надзвичайно зворушливий

ми зловили світ і тепер не знаємо
як ним розпорядитися

Він говорив
я вб'ю себе
при першій зустрічі
з самим собою.

Він живий.

Так і не зустрілися.

Що за потвора над лісом кам'яновугільним ногою
відчиняє динозаврам гробівці! Земля тремтить під вагою
величезних лап, таж і хвіст не слаб. У класі висить
таблиця,
з неї дивляться первісні обличчя – важко дивитися —
членів ЦК. Легко тут помилитися.

Хлопчик ламає пиріжок, виїдає начинку.
Душа матеріальна. Тільки прозора і вагою в пушинку.
Порвались туфлі. Пора віднести в майстерню,
що біля ринку.

Швець тримає цвяхи в зубах, і в вуса не дує,
що динозаври вимерли, його зовсім не турбує.
Взуття на колодці розп'яте. Птеродактиль злітає з гілки.
Швець забиває цвях – лупа летить з борідки.
Людина легко розчиняється у пляшці горілки.

В кам'яній шкаралупі – зародок-скам'янілість.
Хлопчикові важко ходити: в паху зіпрілість.
Він мріє: його нагороджують за сміливість

при затриманні ящера орденом чи медаллю.
За ним приходить бабуса, обмотана сірою шаллю.
Каже: не водися з усякою шушваллю.

Всяка шушваль сміється, у хлопчика пальцями тикає:
«Бабусин онук!», хлопчик тихенько пхикає.
Грошей у будинку – нуль: тато зарплату никає.

Папа зарплату никає. Тато наліво ходить.
Ліворуч роздягається, білі ноги розводить.
Їм двом плювати, скільки вугілля країна знаходить.

Що їм до того, що на чорних пластах нащадки
небачених і крил, ребер або лопатки,
між пальців шкірястих – перетиночок тонкі складки.

Шляхами розвитку життя. Така назва чеської книги.
Рахунок спочатку на мільйони років, пізніше – на миги.
Еволюція – та ж юродива: дзвенять хрести і вериги.

Еволюція – та ж юродива, ходить по вічному колу,
бабуся хлопчика через дорогу веде за руку у школу.
Скам'яніли епохи п'ють заборонену кока-колу.

Мовлення теж хворіє й мова, вона – теж вмирає.
це тільки терновий кущ палає та й не згорає,
бо не вмирає Той, хто багаття це розпалив.
Тільки Слово Його невмируще, а наше слово
як померла бджола у вулику – пам'ятає Гумільова?
бо Слово фортеці руйнує – такий собі наратив.
Ми не можемо вбити Слово Боже, але ж вороже,
що вбиває нас, хто йому допоможе?
Тільки ми, образу зберігаючи десь у серцях,
чи в кістках, чи десь у великому хворому тілі
чи у морі, де ходять ненависті темні хвилі,
чи в степу широкому, в якому втрачено шлях.

Тягнуть Перуна, ох, тягнуть, чути гуркіт води.
Тече Дніпро. Перуна кидають головою туди.
Він пливе, що твоя колода, звернувши до хмар
косооке обличчя та золочений вус,
розпочинаючи рух.
Він і є колода, але зумів народ зберегти,
який чужинці греки прибрали до рук.
По головах греків, як посуху, се гряде Ісус.
Величезний хрест на пагорбі поперек бруса брус...
Перун пливе вниз по течії у пітьмі.
Перун пливе, і ось що в нього в голові,
ось що у нього на поганому, на дерев'яному умі:
Хрест теж дерево. Дві колоди. Що людям вони?
Дивуватись нема чому. Ця країна ще з давнини
звикла вклонятися дереву, каменю. Грім
людей кидає в тремтіння, в жах.
Жах народить брехню. Брехня у всіх на вустах.
Кожну правду зіпсують жахом своїм.
Я прутнем був, що стирчить з висоти земної.
Дивись, Нашадку, що вчинили зі мною.
Ти збережеш народ, як зберігав його я.
Але настане і черга Твоя, ох, настане і черга Твоя.
Перун пливе, і натовп невірних чад
дивляться з пагорбів, і кричать, кричать,
галасують з пагорбів і кричать: «Давай,

видибай, Перуне, Боже, давай, впливай!»

Перун пливе. Хмари пливуть над ним.

Перун вплива, Дніпро тече по вусах йому струменем
золотим,

гримить на порогах, охоплює острови,

що ними хвилями ходить ковдра висохлої трави.

Монолог

В такий час треба вміти
тримати рота на замку,
каже викладач
літератури Вікторія.
Вона запевняє, що
її телефон прослуховується.
Вікторія, як і багато людей тут, —
напівросіянка,
напівукраїнка, але
ідентифікує себе
з російською культурою.
Вона схвалила б анексію Харкова.
На щастя, її дочка скоро виходить заміж
за москвича і стане російською громадянкою,
радіє вона;
шкодує вона лише про те, що наречений —
слабовільна нікчемна людина.
Вікторія вважає українську
літературу другосортною,
так само як і український театр:
суміш
авангардистського
перформенсу і буфонади —
пояснює вона
зі страдницьким

Це не мій верлібр, просто
я вирішив розташувати в стовпчик
переклад фрагмента статті
з Франкфуртської газети.
Вони друкують такі монологи,
тому що потрібна зрівноважена позиція,
тому що потрібно вислухати іншу сторону.
Я хочу бачити ваги, на яких
зважають моральну позицію.
Я хочу кинути на ці ваги
осколки мін, снарядів,
нестримне вихваляння Гіркаіна,
маскулінність великого Мотороли,
істерики літніх жінок, куплені
за мізерно малі гроші.
І головне – страждальницький вираз обличчя
викладача літератури Вікторії.
Це вигадане ім'я, але
не слід забувати, що Вікторія – це перемога.

в нашій мові рима Україна-руїна
щось звичне, як кров та любов,
як новина й провина,
як покров Владичиці та покров Христов,
во ім'я Матусі та Сина.

Бо в руїні є велич минулих століть,
вічна слава, як явір над рікою стоїть,
вічна пам'ять, як човен по річці пливе,
вічне Слово у серці живе.

Так, руїна – уява, вона – будівник,
за хвилину збудує той світ, який зник,
залишив тільки брами й фрагменти стіни.

Ой, козаче, дивись, не стогни.

Бо в руїні приховані розум і суть.

Над руїною янголи варту несуть.

Бо з руїни повстануть Афіни та Рим,
та поети у пошуках рим.

Де ти, моя доле? В глибокій криниці.
Де ти, моя воле? У Бога в скарбниці.
Де ви, мої думи? Блукаєте десь.
Де хліб мій насущний, що дав мені днесь?
Де мій журавель? Мабуть, там, де синиці.
Де повість моя? Залишилась в уривках.
Де друзі мої? Всі сидять по домівках.
Чи п'ють наодинці, чи з жінкою вдвох,
Чи спокій в родині, чи переполох?
Де свята мої? У святкових листівках.
Ох, доки ж ти, Боже, мене забуваєш,
молитви не чуєш, обличчя ховаєш,
Твій янгол поради мені не дає,
гуде, мов бджола, як зозуля кує.
Не дай мені те, чого сам Ти не маєш.

тарантела це тільки реакція на укус
павука який зазвичай спокійно сидить у норі
танцюй, італійко, в нашійнику скляних бус
день густий як смола на прогрітій вишневій корі
пейзаж міський важчий золотої парчі
простір блакитний над головою радує погляд твій
танцюй, італійко, танцюй, каблучком стукай скачи
по бруківці на вулиці мостовій
кармінні стіни й віконниці розчахнуті на вікні,
мементо море вмуровані уламки надгробних плит
танцюй італійко крутись саламандрою у вогні
з тобою станцює кривий аонід синкліт
я б теж станцював я той самий клоун фігляр
вуличний музикант, скрипаль віолончеліст
кидайте монети у відкритий чорний футляр
хай дзенькіт монетки зіллється зі дзвоном намист
танцюй італійко тобі підспіває бог аполлон
з тобою танцюють олімпійські володарі
мадонни дивляться на тебе з висоти античних колон
хелицерами ворухить павук сидить в норі

Козак Мамай з бандурою й люлькою,
шабля, мушкет, все як слід,
перерва між п'янкою і рубкою,
як в офісі, на обід.

Кінь прив'язаний рано-вранці
до стовбура молодого дубка.
Є порох в порохівницях, є горілка у склянці.
Шкода, коротке життя козака.

Є щось у цих народних картинах,
розумій, але ж не займай...
Якщо хтось лежить на м'яких перинах —
він – не козак Мамай.

Якщо хто ніколи не грав на бандурці
і шаблею рубати не вмів,
мабуть він одружився на злісній дурці
і вік перед нею тремтів.

У кого вуса до плечей не звисали,
хай лікоть кусає свій.
Не з нього козака Мамая писали,
та й кому він потрібен такий?

Таке в нас життя. Такі у нас пироги.
У них не монети на щастя, а кулі війни.
Друзі видихаються раніше, ніж втомлюються вороги.
Спочатку виводять «в расход». Потім виходять в чини.

Потім персональна пенсія. А кишеня – пуста...
Останні новини. Плaskий телеекран.
Ворогові без бою здаються села й міста.
Ти це передбачав, суко, оскільки ти – ветеран.

Спогади про Тбілісі

Тут жило сто племен, тут кожен своє робив:
хто гадав, хто гроші міняв, хто круг гончарний крутив,
хто вулиці замітав,
хто над годинниками длубався,
хто в хаті наводив лад,
хто по дворах блукав,
під катеринку співав.

А катеринка, що книжка з картинками, строката, проста,
що ж ти співаєш, про яку розлуку, – справа пуста,
який щасливий квіточок витягне з коробка
скорчена пташина рука?

Поворожи, папуго, все вирішено давно,
просіяно крізь решето, розсипано, як пшоно,
а зі ста племен завжди залишається тільки одне,
а чому – не питайте мене.
дев'яносто дев'ять зайвих, колишніх,
де ви тепер? Куди
пішли? і Той, кому слава в вишніх,
за вами брами зачинив назавжди.

людина лише припускає Бог владу має
коначка мідного вершника зміюку брикає
з гранітної набережної показує води нева
хвилі народного гніву омивають фасади
дитячі ніжки стирчать з великої пащі влади
крутяться жорна історії паморочиться голова

мелють страждання будемо грати у грати
залізні пташки будуть крихти клювати
броньовики з кулеметами по бруківках загуркотять
вимикає мама верхнє світло і вмикає телек
вмирайте діти доки лежите у власних постелях
мамо мамо коли я виросту буду вбивати на п'ять

для Люсі

Дружина цікавиться: – Хочеш, рідний, я куплю тобі самоскид?

«Хочу!» – думає чоловік, але каже: – Дурня.

В тебе кращих ідей нема?

Дружина образливо: – Ну за що ти мене обізвав, сором і стид.

Чоловік думає: «Сам не знаю», – але каже:

– Ти все знаєш сама.

Він хотів би і той самоскид, і те збільшувальне скло, і всі ті блискучі кульки, які у вітринах висять.

Усе, чого він був бажав, як йому шість років було, він бажає іще сильніше у свої шістдесят.

Він хотів би пломбір у стаканчику й помаранчевий лимонад,

і до чого тут діабет або гіпертонічний криз?

Онде залізна мавпочка лізе вгору; та це канат, що його ти водночас смикаєш і вгору, і вниз.

Посмертно – Й. Б.

любий Йосипе битва що під Полтавою
обернулася вічною ганьбою і вічною славою
кажуть бігли хохли і шведи виблискували п'ятці
а Мазепа тепер на нашій хохляцькій десятці
а на гривні пропашій святий Володимир сідає
а гривні тієї гріш ціна святий Володимир знає
шкода Карлу Дванадцятому місця нема на купюрі
Святий Георгій киває святому Юрі

ми уламок Імперії я живу на його околиці
Олександр і Тарас поруч на полиці
на даху избы чи хати аїст живе з лелекою
хохол воював з кацапом повернувся живим калікою
олімпійці давно не стрибають проповзають під планкою
кажуть допінг-смокінг з пропасницею-лихоманкою
вітаю вашого Ваньку і вашу красуню Таньку
краще ходити у вишиванці, ніж їздити в радянському
танку
любий Йосипе скажи з гробу мені «доколе»
нам євреям заздрити скорботній слов'янській долі
вибирати імперії Стародавній Рим або Сполучені Штати
чи Русь святу з повною плішкою звати мати
був би я шинкарем бородатим спюював б селянина

був би бравим солдатом так йшов би собі до Берліна
є тільки фашисти і наші ні Алькайди тобі ні ІГІЛа
але тобі з того що – мовчить твоя острівна могила

я живу на уламку Імперії осколок краще його не чіпати
орел двоголовий об нього обламає дзьоб як йому клювати
лети він круком разом зі скіпетром і державою
погладь його пір'я Ерінія своєю долонею правою
нехай тиран подавиться вампірським імперським супом
а ми проживемо зі своїм оселедцем своїм тризубом
привіт тобі від єврейської фаршированої рибки
танцюй хохол під звуки єврейської скрипки

любий Йосипе провідник побився зі сліпцем навіженим
чому б кожному не зажити своїм будинком шаленим
якщо сила в єдності слабкість все ж краща дії
повір єврею хохлу з кацапским хрестом на шії
ми нібито дружбу зарили можливо ненависть заспокоєм
а поки в соборі єпископи ходять військовим строєм
і тиран старіє але тримається молодцюватю
і відставник біля телека п'є і лає піндосів й НАТО

І ще бачила стіл, а за столом дідів,
що сіли вечеряти після денних трудів.

У кожного – ложка зі свастикою у вінку,
на сталевому нержавіючому держаку.

У кожного за поясом широкий німецький штик,
встромиш його у ворога, він захрипів і затих.

І ще діди додому пригнали з фронтів
кнура, волів, ягнят та інших скотів.

Пригнали і ріжуть щотижня по одному.
Третій рік є свіже м'ясо в дому.

Вариться борщ в котлі. Пара йде з котла.
У борщі буряк і ціла – голова вола.

Дивиться око воляче. Роги стирчать з котла.
Дід б'є ложкою об стіл – ох, файна вечере була!

в щілинах розчленованої землі потоки мертвої води
виходять з берегів як дощі з хмар
дощі живі Господні дякую за труди
за те що ти є і ти такий великий Небесний Цар
придивляєшся всюди залишаєш сліди
до яких приносяться зграї вовків-примар

опускають гострі жовтоокі морди в траву
шерсть дибки встає на холках лапи на ширині
плечей розставлені нічого і це переживу
а чи надовго переживу мене не турбує ні
Спас на крові а треба б щоб на плаву
треба б на траві жива вода жива трава навесні

а треба б ранковий щебет гомін і посвист дрібних птах
і все в цвіту і не в'яне колір на весь світ
покинешся і все не так, а треба б так
як ще ніколи і поки ще немає бо втрачено слід
і ти з короною на голові і усмішкою на вустах
притискаєш палець до губ розмовляти не слід

де мій сором? де провина?
де моя оселя?
дивлюсь – ось жива людина,
а це – тверда скеля.

дивлюсь – дерево квітуче,
торкаюсь – каміння
мертве все, одне живуче
скорботи насіння.

дивлюсь – бачу синє море,
а це – скло зелене.
дивлюсь – радість, бачу – горе
скажене, шалене.

дивлюсь – бачу працю щиру
(нічка темна, хмарна).
дивлюсь – кат бере сокиру,
а це – праця марна.

Боже мій! що нам робити?
що робити з нами?
сплять Твої слухняні діти
щасливими снами.

скеля там – жива людина,
квітне там каміння,
там чекає блудна сина
ласки проміння.

Впізнати його

Якби не веселка, новий потоп вже давно
землю накрив би. Але замість ковчега по наші душі
кілька авіаносців метались би в пошуках суші.
Та немає стежок у воді, і вона не вино.

І не голуб із вороном, а літачок-розвідник.
У ньому, зіщулившись, мініатюрний дослідник
дивився б униз – хоч якийсь би вершок з-під води!
Хай би навіть верблюжий двогорбого Арарату,
до якого причалив був Ной. Але точну дату
не встановлено, ну а хвилі – змивають усі сліди.

Підводні човни з непотрібною зброєю пропливали б
понад містами, та тільки іноді зачіпали б
днищем шпилі соборів, відкривалася б течя, проте
у підводних човнів є плавучість, живучість, воля,
автономність, коротше, в підводників – добра доля.
Всі ми підводники після потопу, та йдеться все ж не про
те.

Нота бене: ніяка біда не спіткає секретів воєнних,

льотчиків, моряків, полонених та убієнних,
які дивляться у біноклі, правда, деякі – в перископ.
Тим більше, що Бог повсякчасно ласку свою являє:
хмари розходяться, і веселка у небі сяє,
обіцяючи все що завгодно, лише не новий потоп.

хто безтілесний прозорий
крізь душу мою проходить
мертвий Він чи тільки хворий
ніхто Йому не перешкодить
не затримає біля хати
не ляже поперек шляху
не можна його стримати
як рукою вловити птаху
хто проходить крізь мою душу
хто великий від краю до краю
я відразу впізнати мушу
чому ж досі Його не впізнаю?

Одному Він сказав: ти камінь, Петре, на тобі

Я Церкву поставлю.

Іншому: Савле! Савле! Тобі йти проти рожна нелегко!

Доки будеш гнати мене, вчений, розумний Савле?

Йди за Мною, Савле, й слово твоє рознесеться далеко.

Одному Він сказав: від Мене відступиш тричі
до того, як півень тричі криком зустрине ранок.

Вузька дорога Спасіння, а на узбіччі
спокуси й гріхи танцюють свій вічний танок.

Іншому він сказав: сліпота – твоя нагорода.

Будеш кульгаючи йти у імлі до Дамаску.

А потім прозрієш, Савле, й дізнаєшся, що є свобода,
й до смерті будеш Богові вдячний за ласку.

Одному Він сказав: у літа похилі
перепояшують тебе й поведуть, куди не бажаєш.

Іншому Він сказав: говори у славі та силі
про любов та життя, бо й ти за Мене померти маєш.

з чого смієтесь, з чого ви плачете, діти?
нема з чого плакати, нема від чого зрадіти.
нема причини для сміху, нема причини для суму.
сиди тихесенько, мовчки та думай думу.
нехай думи пливуть наче в небі хмари.
нехай лягають слова рядком, як в'язні на нари.
нехай сміх у горлі застрягне, а очі будуть сухими.
нехай загинуть вірші в пошуках рими.
бо рима людей завжди не туди штовхає.
бо марно думка пуста в пустелі блукає.
бо місце є у світі злидням та лиху.
і якби то Бог дарував смерть мирну та тиху.
апостол Петро тримає Павла в обіймах.
Ісус не має де жити, тільки у Церкві в приймах.
крізь кригу зневаги як нам Його полюбити?
з чого смієтесь, з чого ви плачете, діти?

Як в море з розгону пірнаю глибоко в мрію
шкода що вибратися на сушу не вмію
і немає мені підмоги навіть руки святого Миколи
я знаю одну молитву або мантру «більше ніколи»

і чайки кричать «амінь» і кружляють над морем
скляним морем до самого дна прозорим
і ходять по дну істоти невідомі для науки
і тягнуть до мене корали багатоперсні руки

Каже Марії Ганна:
Чиста моя, бездоганна!
Ми йдемо сьогодні до Храму,
на велику Храмову гору!
Там високі Господні брами,
там старці вивчають Тору,
там ріжуть для Бога ягняток,
там Спасіння початок.

Каже Ганна Акіму:
не буває вогню без диму,
не вмирає жертва даремно,
окроплюючи землю кров'ю,
бо для Господа це приємно —
страждання разом з любов'ю
з жертовника вище й вище...
на землі – лише попелище.

Каже Марія Ганні:
Приходять часи останні,
Мабуть Спасіння близько
якщо, тримаючи руку
батька, іде дівчисько
до Храму, й не можна руху
Божого припинити.

Я дитина – будьмо як діти.

Каже Акім: Маріє!

Божа сила в дівчині діє.

Хай читає, хто має очі,

у Книзі Письмо Господнє —

Подолає сім'я жіноче

сім'я Змія сьогодні.

Дав Господь тобі долю —

суміш радощів й болю.

Каже Марія: Знову

підкоряюсь я Божому Слову,

в Храм піду, якщо треба,

народжу від Духа Сина,

Досягну до самого неба,

Й зникне людська провина.

Й заспівають янгольські зграї

й усім буде місце в раї.

Шануй батька і матір свою, особливо там, куди
ти пішов, покинувши їх назавжди,
там молочні ріки, кисільні там береги,
золоті корови, срібні роги,
ходять по небу, по колу двадцять чотири зорі,
де коровай ось такої ширини, як їли царі ввечері.
Потонеш в річці —
будеш плисти в молоці парному,
Помреш – поховають тебе не в землі,
у киселі заварному.
Будеш живий – потихеньку розжовувати коровай,
всі виживають якось, і ти – виживай.

Тільки впливе з молока багряна рибонька-Бог,
повернеться, покаже тобі перловий, лускатий бік,
вдарить хвостом в молоко, освітить твою душу лицем,
скаже: гарний, хороший, а бачив ти Матір з Отцем?

На тому чи на цьому світі, там або тут
сидять у темряві, лоеву свічечку бережуть,
колискову пісню тчуть,
тебе, небого, ждуть.
Пора тобі стати дитиною, ходити пішки під стіл,
молодцем,
вичісувати комах густим роговим гребінцем,

і жертвний Агнець буде стояти тут, на столі,
і триватимуть дні твої на землі, і ночі – в землі.

Як між сторінок перетворюють квіти в гербарій,
як потрапляє Слово Боже під коментарій,
так зникає мова в глибині канцелярій.
Так вона на площі лежить, зім'ята
мозолистою рукою державного мату,
так совість тріщить під вагою компромату.
Так кісткою в горлі застряє російське слово,
неспроможне впоратися з натиском умислу злого,
мова дала слабину – не судить її строго.
Ми її не вберегли, ми здали її на потребу
без'язиким мешканцям старого Еребу,
тому й мовчимо, лице звертаючи догори просто неба.

Томанер-хор

Хор хлопчиків існує дев'ятсот років.
Хлопчики дорослішали, ставали
бюргерами, воїнами, католиками,
протестантами, фашистами —
чого не трапляється з хлопчиками?
Хлопчики вмирали.
Але хор хлопчиків не постарів і не помер,
хлоп'ячі голоси чисті,
хлопчики співають злагоджено,
хор хлопчиків ніколи не стане
військовим підрозділом.
Добре бути хором хлопчиків,
краще, ніж хлопчиком
з добрими вокальними даними.
Сила в колективі, як казали
у минулі радянські часи в НДР,
дивно, навіть в ці часи
хор хлопчиків продовжував співати
хорали Баха, наче й не було нічого.

не працюйте містком між берегами,
що розходяться не утримуйте пару
по дорозі до розлучення залишайтеся ворогами
не залишайте слідів щоб віддалити кару
ховайте та не ридайте вода тече і відносить сльози
це як вода з-під крану солонувата
нічого приспіє зима ударять морози
і сани по льоду покотять туди де чекає розплата
й дзвіночок гримить під дугою дар якогось валдая
й візник співає тужливо крізь морозний серпанок
і річка під льодом здригнеться як здригається тая
верба, і вороги задихнуться в обіймах й нарешті прийде
світанок.

кожен ставиться до свого гріха
як до домашнього улюбленця,
але
хтось пишається ним,
водить його помитого й розчесаного
білого й пухнастого
хтось розуміючи його небезпеку
водить гріх на короткій смичі
в наморднику і строгому нашійнику
хтось тримає його у дворі на ланцюзі
і нікому не показує
але всі можуть чути гавкіт та гарчання
хтось б'є його і тримає впроголодь
але від цього гріх стає злішим і навіть лютішим
вибачте за байку

Радониця

*

Допоможіть, люди добрі,
новонароджений параліч, люди добрі!
Смаглявий юнак сидить, схрестивши
атрофовані ноги,
і твердить, як заведений:
Допоможіть, люди добрі,
новонароджений параліч, люди добрі!

*

Христос Воскрес, Галино Миколаївно!
Квола, схожа на птаха, вірніше пташинку,
найпевніше – на синичку або горобчика,
вона повернулася в 1946 році з Парижа
на землю батьків.
З нею нічого не сталося,
як не дивно, чого не можна сказати
про її чоловіка, який невдовзі помер

під час короткого проміжку
між допитами в НКВС.

Вона захоплено розповідала мені про те,
що на всеношній благословляли
не тільки Касперівською, але і Казанською.

Пізніше я дізнався від неї,
що Казанську ікону, цей Покров землі Руської,
як назвав її святий

Інокентій Борисов,
вкрав, розщепив та спалив
якийсь руський мужик,
дорогоцінний оклад продав,
а гроші пропив.

Я ще тоді подумав – добре, що це зробив
не юдей, а саме руський, й не дивно
що країна залишилася без Покрову, без захисту.

Галина Миколаївна...

Вона перша поцілувала мене
зі словами «Христос Воскрес!»,
коли дізналася, що я нарешті прийняв
святе хрещення.

Ми удвох з Жоржем читали над нею псалми вночі,
гортаючи сторінки старообрядницької рукописної книги
початку дев'ятнадцятого сторіччя,
чомусь ця деталь нам здавалася важливою.

Допоможіть, люди добрі,
новонароджений параліч, люди добрі!

Христос Воскрес, Оленко,
моя дорогоцінна навіжена кума.
Як-то ти попросила, щоб я
проводив тебе пізно ввечері,
по дорозі ми щось співали,
наскільки пам'ятається – «Дванадцять розбійників».
Потім ти запропонувала мені зайти до тебе.
І я зайшов до тебе, і увійшов в тебе,
і це був страшний гріх – сподобитися куми хрестової,
але з іншого боку, якщо згадати Гоголя,
«а кому яке діло, що кума з кумом сиділа»,
стає не так страшно.
І де ті роки? І де наш похресник?
Бог простить мені наш гріх,
як напевно вже пробачив тобі.
Адже це було тільки раз у житті,
всього лише раз.

Всі вартові заснули на бойовому посту.
Земля тряслася, вони не повели й вусом.
Два янголи допомогли з гробу вийти Христу
і пішли уздовж Єрусалимських вулиць з Ісусом.
А вартові все спали – чи сила в хлопців не та?
ні поворухнутися, ні підняти повіки.
Якась важкість у м'язах. У роті якась в'язка гіркота.
А начебто хлопці здорові – не старі й не каліки.
А начебто – сильні воїни, озброєні до зубів,
шовки, золочені шоломи, бронзові обладунки.
Їм ще не доводилось нести варту біля гробів.
Здавалося б, легка служба, з мертвим – які стосунки?
Кінь на чотирьох та й то спотикається, ось і на них
найшло —
сон на посту порушення військового статуту.
Де тіло стояло – там воно і лягло,
й спить, якби випило якусь чарівну отруту.
І зміна прийшла намагається їх розбудити,
Одного трясуть за груди, другого – пхають.
Відвалений камінь від гробу. Як воякам зрозуміти,
що Божого Сина тільки для Воскресіння і розпинають?
Кажуть, понині сплять і не можуть підняти голів,
лише на годину в році переривають тягар летаргії
крики «Христос воскрес», Великодній спів,
в ночі урочисті дзвони Божої літургії.

Втім, я не переконаний у правдивості своїх слів.
А якщо хто знає точно – нехай розповість, як вміє.

Я не писав заяви «Прошу прийняти до лав»,
«Прошу дати путівку на відпочинок в Сочі,
Але пам'ятав, що Христос смертю смерть подолав
і це було вибухом світла посеред гефсиманської ночі.
Я пам'ятав, що Господь колись Содом попалив,
що жінка Лота за погляд перетворилася на каміння.
Я уявляв собі, як посеред олив
Благодать та Закон шукають порозуміння.
Я уявляв собі Храм, уявляв собі річку Кедрон.
Й велике місто святе на горі понад Кедроном.
Так, ще були брати, їх звали Мойсей та Арон.
Арон не заїкався, а тому розмовляв з фараоном.
Я ненавидів доповіді протягом п'яти годин.
Уникав демонстрацій та не ходив на збори.
Я був один, але знав те, що Бог Єдин,
і засипаючи чув високі янгольські хори.
Я був дивний юнак. Як казав про мене парторг —
релігійна інтоксикація є найгірший рід божевілля.
Але парторг давно вже потрапив у морг,
а я старий та живий, хоч це потребує зусилля.

якщо вже вмирати то на високій горі
в якому-небудь віддаленому грецькому монастирі
де пірамідою складені праведників черепа й
куди не знайти дороги хіба що козячий плай
висить над прірвою келія дивитися у вікно
трохи легше вночі, в імлу відкрите воно
тільки Бог і зорі шепочуться тихо зі мною
небесна безодня ближче безодні земної
чагарник корінням по каменю лізе й лізе кудись
такому ніхто не скаже небезпечно скоріш зупинись
зупинись зірвешся в похмуру прірву гріха
рослинка не вівці немає на них пастуха
нема на чагарник управи ні на терни ні на траву
Син Людський не має де прихилити голову

статуетка Мадонни на кшталт середньовічної матрешки
відкривається тіло спереду всередині маленький вівтар
різьблені ангели незграбні трошки
в центрі на троні в короні Небесний Цар

кажуть Мадонна і після пологів Дівою збереглася
що черево Її Господь сотворив більше небес
оскільки в Ній дозрівало Немовля у трьох іпостасях
Батько не родився не помер Син помер, а потім воскрес

А Дух Святий наповнює все природа Бога єдина
бо Бог є Трійця славу співаємо їй
і вічне Царство Духа Отця і Сина
вміщала Пречиста Діва в утробі Своїй

все як і раніше вода текуча а небеса бездонні
земля тверда і сяє Сонце Правди між хмар
в місцевім музеї розфарбована статуетка Мадонни
тіло-браму відкрито на престоли Небесний Цар

Якщо б Христос не воскрес, марна була б віра наша —
так написав апостол.

А я думаю, якщо б Христос не воскрес,
якби раптом відкрилася печера,
в якій були б знайдені Його останки,
о, яке б невичерпне джерело для поклоніння
знайшли б люди,
від першого шийного хребця до нігтьової фаланги
мізинця лівої
ноги.

В які дорогоцінні релікварії ми уклали б
Його роз'єднані на дрібні фрагменти останки!

Думаю, Він знав це, адже Він знав усе.
І Він не дав нам такої можливості —
печера була
порожня
і в плащаниці була порожнеча і відбиток тіла
на білій тканині.

І це нагадує нам слова апостола – якщо б Христос
не воскрес, марна була б наша віра.

Віра в те, що Христос не повстав з померлих.

Сине Божий! Тобі днесь вклоняюсь і серце Тобі віддам.
У Причасті Вечері Тайної прийми мене, Йсусе!
Тому що не зраджу Твою Таємницю Твоїм ворогам
і Юди цілунком чола Твого я не торкнуся.
Але, як розбійник розп'ятий, благаю: у вірі зміцни,
мій Боже! І в царстві Своєму мене пом'яни!

Храм ще темний. Співають усі: «Не ридай мене, мати». Плащаницю несуть у вівтар. Западає тиша. Вона — в честь «расп'ятого же за ни при Понтійстем Пілаті, і страдавши, і погребенна». Мить єдина, одна —

промине у мовчанні. Тоді – задзвенять кадила. Заспівають священники. Зверху підхопить хор. Світлом засяяла дві тисячі років тому могила. За хвилину – засяє пронизаний світлом собор.

Вдарять дзвони. Люди підуть ходою хресною, прилаштовуючись до хору – здалеку чутно спів — прикриваючи свічку долонею, із братами своїми одесною. Господи, дай Своїм слугам, кожному, хто що просив.

Ти розтрощив нам душі Твоїм стражданням.
Ти поранив наш розум Твоїм терновим вінцем.
Тільки й радості в нас, що у третій день, згідно з Писанням,
Ти воскрес і вознісся, і тепер Ти – поруч з Отцем.

Жінка дивиться прямо – в радості чи то в гніві,
чи то в любовнім шалі, й щільнішає, гусне мить.
А діва сидить за прядкою, сидить, як і личить діві,
погляду не підводить. Між пальців снується нить.

Нитка снується – від Благовіщення до Успіння Діви.
Тягнеться світла нитка посеред нетрищ пітьми.
Ангели прославляють. Та Діва не чує співу,
а того, що Діва співає, – на жаль, не почуємо ми.

Все заглушає шум у дворі, звук прядки цілими днями —
голуб лопоче крильми, ангел ступає легко, втоми не зна.
Наше Спасіння у хованки грається з нами.
Дзвін ще не вдарив, одначе у вухах бринить луна.

В серці Едему дозріли плоди на Древі Життя – правдиві.
Вони хоч важкі, однак не бояться впасти, якщо потрясти.
Радуйся, о Маріам! Ну бо що ще робити Діві?
Радіти, страх мати і дивуватися. Та ще – пряжу прясти.

Відпочинь, і, припавши до ніг Владики,
погрійся в променях слави його, щоби також її відчути,
вслухайся у левів приборканих охи й рики,
скуштуй-но вина, відчуй-но присмак отрути.

Стерпи свій зненацький біль від горла й до паху.
Біль скрізь і наскрізь – не лишилося місця для страху.

От і добре – нічого поганого більше не трапиться із тобою.

Познайомся: онде – ангел у чорному, онде – ангел у білім.
Твоя душа зринає угору, та об стелю вдарившись головою,
втрачає свідомість і падає – поруч із тілом.

там це море велике й просторе, там
цей левіафан якого Ти створив Собі для гри
там цей простір духа де місце молитвам словам
і карам небесним прихованим до пори

там ці гори торкнешся їх Господь там малі острови
розкидані по поверхні вод недалеко від
берега там старигань з пошкодженням голови
руки гаки курчати груди грушоподібний живіт

там ця книга книг розкрита лежить на столі в імлі
але щоб прочитати її не потрібно ні лампи ні свічки мені
тому що будь-який предмет, що лежить на цьому столі
сам випромінює світло немеркнучі промені

якщо букви всі пораховані вже не потрібні слова
рядки сторінки застібки з міді на обкладинці шкіряний
не ростуть дерева там де не росте трава
навіть ангел відкине крила як політ завершує свій

що ж буде з матерією яка як кажуть без нас
існує вона після нас замість нас перед зором Вітця
що ж буде з усіма світилами що без сенсу парять
зникаючи і виникаючи в порожньому просторі до кінця

там це море велике і просторе, там цей водний звір
луска з бронзових золочених щитів й плавець молись
там це небесне військо відступаюче без втрати вір
там цей зникаючий світ туди звідки виник колись

Зірка Різдва

Дітовбивці прямують до Віфлеєма —
наказано вирішити проблему:
хлоп'ят до двох років – під ніж, в небуття.
А з Віфлеєму, з рідної хати
тікають Йосип, Пречиста Мати
і ще не подібне до Бога Дитя.

Тікайте, – так Янгол сказав їм з неба,
але не сказав: попередити треба
сусідів, щоб також збирались в дорогу,
не можуть – нехай немовлят сховають.
І от – діти мертві, мадонни ридають,
і тут не вдієш уже нічого.

Плаче Рахіль – бо вона невтїшна.
Світло пішло, скрізь пільма кромішня.
А в небі, між ангелів і святих —
ровесники-хлопчики білосніжні,
що за Ісуса померли раніше,
ніж був сам Ісус розіп'ятий за всіх.

Сюжет Різдва постійний. Інша справа – пейзаж.
Північний він, чи південний, сільський, чи міський.
Допоможе справі художника неочікуваний персонаж:
селянин з в'язкою хмизу, чи озброєний вартовий,
замовник-єпископ біля печери в юрбі людській,
радісній, що дивується – звідки ажіотаж?

А ось і сани їдуть повз розлучений сніговий,
сумну пісню співає ямщик, замерзаючи у санях,
солдати вперед багнетами йдуть в свій останній бій,
а ось і іншого немовлятку заколисує мама – спи, хороший
мій!

А ось до ешафоту у возі везе юдея лях...
Ось зеків конвой веде – крок у бік ступити не смій.

Крок в сторону від Різдва – і скільки різних людей!
Війна і розбій, торгівля – славетний товар повій.
Ось піонерські краватки на шиях радянських дітей.
Ось пролетарій іде до свободи через запій,
Ось грішник іде до Спасіння на стежці вузький,
до Спасіння немає широких шляхів, то ж йди, мерщій!

Крок набік – бачиш долю такою, якою була,
яка є і буде – природа людей не нова.
Але крок до Різдва – і бачиш все те ж – осла і вола,

над яслами хмарка янгольського тепла,
в яслах Слово Господнє, і що нам людські слова?
І в небі Зірка, що всіх нас кудись вела.

Грудень рухається до Різдва. Привітання давно
отримані і відправлені. Казками повне кіно.
Чайковський і Гендель царюють. «Щедрик» набрид мені.
З туги випадаємо в свято, з свята – в думи сумні.

Дні темні на кожен рік, що в небуття іде.
Рятує вино. П'янюга хитається, не впаде.
Ніхто не загрожує, а все ж людина тремтить.
Все дорожчає, щоб подешевшати вмиль...

Те ж стосовно людей, час сплатити борги,
руйнуються знаки пошани. Озираючись навкруги,
бачиш вимучені усмішки, чуєш веселий спів,
потім нічого не бачиш, але чуєш: «корпоратив,

точно поки що не знаю, якийсь там ресторан».
Ялинки на кожному розі. «Лускунчик» – на весь екран.
Щедрик дзижчить, Тане вогкий сніг...
Радуйся, Іроде! Схоже, ти переміг.

Радіє Господній пророк Ісайя, страх як радіє,
ходить по краю хмари, зупинитись не вміє.
«Яко отроча народилось нам, син явився нам».
Замовкає та озирається, а чому – не знає сам.

Ангели волають: «Різдво Твоє, Христе Боже!»
то на Брейгеля, то на Ван Ейка схоже.
Усюди мороз, на вулиці і по шкірі, авжеж,
все як і раніше, всюди одне й те ж,
Марія – тонка, прозора, товстий Ірод ковтає вино.
Шкода, нема маляра – перенести на полотно.

Спів на хорах і на криласі. Дзвонять – з усіх дзвіниць.
Хтось небезпечно хворий, хтось не розуміє ниць.
Хтось перед смертю каявся, а хтось лише пітнів.
Хтось когось підірвав. А хтось – тільки хотів.
Дивно, що Град Господній досі не спорожнів!

Хтось ридає в розпачі. Хтось вигукує в гніві.
А Ісайя радіє, бо Син народився – Діва
прийшла до Віфлеєму і народила сінка,
а подруги їй говорили, що буде донька,
ось вийде заміж, онуків тобі принесе,
всіх порадує, нікого на землі не спасе.

А Марія знала, що народить сина, Ісуса.
Рід людський вигукує: «Ось тепер-то я і спасуся!»
Ось тепер свобода, живу – роблю, що побажаю,
бо Син відкрив усім нам брами до Раю,
Тілом – в землю, душею – до Господа полечу,
Якщо потрібно грошей, то я сплачу.
Є прощення жертві і кату запалим свічу.

Особливо жертві – жертва більш винна за ката.
Хмара тепла, як між рам здвоєних вата,
пересипана блискітками і осколками скляних куль,
будиночків, шишок або звіряток, загиблих від куль,
все, що розбите в минулому, протягом всіх сторіч...
Зозуля в ходиках ляскає крилами, каже: ку-ку, Свята Ніч!

А Марія думає: «Що мені ці царі, з жажливими їх дарами,
що січень з дитячими святами, ялинками, молитвами та
постами,
що мені безсмертний Небесний Батько з незліченними
світами».

Лише зірка сяє, визначаючи Божі родини,
і, зірці назустріч, Немовля світиться зсередины.

Отже, Він народився у яслах, в печері, помежи
бидлят, із яких живописці обрали осла і вола.
Вічність позаду зяяла, і попереду – теж. І
Зірка сяяла, і людей за собою вела.

Йшли за Зіркою, наче стадо за пастирем до води.
Власне, кулишся, топчеш трави, чуєш дудку – то тут, то
там.
І куди б ти не йшов, та у грудні прийдеш сюди,
де Марія і Йосип в печері, й посміхнешся волхвам.

Во плоті, в теракоті, на полотнах, де срібло й мідь,
в гіпсі, в пластику і на дереві, де тонких позолот сліди,
на матерії зримій незримий Отець стоїть.
Син – і в яслах, і на хресті, й на престолах – завжди.

Все і вічно, і одночасно, бо усюди і все – любов.
Час скінчився, неначе цукор, як цигарки – ти ж був купив
їх на розі. Як на Початку, світло й темінь злилися знов,
мов забули, що Бог Предвічний їх на ніч і день розділив.

Зірко – саяй, завірюхо – мети!
Рукавице, примерзни живцем до руки!
Породілля в дорозі – хіба зішкребти.
У містечку, де дихають важко вогні,
Де пологі хребти розляглись вдалині,
У готелі місьць не знайти.

О мій Боже! Куди нас душа привела,
Чи у мріях, чи все ж наяву?
Подих в ніч на Різдво від осла і вола
Немовля зігріває в хліву.
Та у Всесвіті бракне натужно тепла,
Щоб тримати життя на плаву.

Хто дві тисячі років калік, недорік
Тисне в тлумі, зминає в ганьбі?
Що за світло з небес – благодать, захисник —
Із пільмою – в тяжкій боротьбі?
Слабне морок, вже й слід його вищез і зник
У веселій і жвавій юрбі.

Купка перебиранців бреде край села,
Щось горланять – либонь, з незнання.
У хатині селянській всіх звуть до стола,
В храмі – свічі щодня.

Вівці туляться ближче щоби до тепла,
І минають літа навмання.

У Святвечір вони виповзають з усіх кутів,
придивляються до людей край накритих столів,
дивляться і міркують – непоганий улов, теплий хлів,
стадо грішників на мільярди пустих голів!

Тиха ніч, дика ніч, сніжна місяця білизна
крізь розірвані хмари наче більмо страшна,
бісам несть числа, а в безодні немає дна.
Хвилями йде пітьма, нас накриває вона...

У Святвечір вони виповзають зі шпар, із сулій,
підповзають до столу, просять: ану, господарю, лий!
Тобі нас не жаль, то бодай себе пожалій,
Христос уже був, пішов, а днесь – гряде Водолій.

– Хто такий Водолій? – питає господар, наливає повний
стакан.

Буса, сорочка вишивана, добрий на хутрі жупан.
Певна річ – в астрології телепень дідуган.
Бо й навіщо йому? Вип'є – й буде сам собі пан.

Тиха ніч, дика ніч, сніжна безвість – густа, пуста,
йде гармонійка по селу, прославляє Бога-Христа.
Вся загорнута у фольгу, зірка зблисла – немов золота,
Ніч мине, все повернеться у свої береги, на свої вуста.

Сонце Правди засяяло – і святкує сонцеворот.

Йде із церкви господар, щирить чорний беззубий рот.

Приятьель потойбічний чекає на нього при брамі, тяжкий кивот.

Дідько? Ангел? Хіба його розбереш у цій марноті марнот?

У яку би прірву не западали зимові дні,
яка би доля нас не чекала десь там на дні,
хоч як би з ніг не збивались люди від біганини
по магазинах, як би не сяяли в них вітрини,
як би не блискотів кольорових вогнів потік,
тиждень мине – і загаснуть вони на рік.
Та наразі нікому про це не хочеться чути,
треба щось докупити, треба ялинку десь роздобути,
накрити святковий стіл, нарізати ковбаси,
а злидні й хвороби – Господи, о, збережи і спаси!

Ніхто не лежить і не стогне у Вечір Святий, себто днесь,
на скорботному ложі у реанімації десь,
не привозить страждальців «швидка допомога»
до лікарні, не лежить на кушетці жінка убога,
і лікар зі стетоскопом не стежить за відблиском фар у
вікні
й не думає: «Господи! В Тебе є милосердя – чи ні?
Хтось хворіє і мучиться, а дістається мені».

Стовпотворіння народів біля входу в універсам,
так ніби янголи, звиклі до неба, знудились там,
і несуть одне одному дари земні в паперових
пакетах і згортках, так ніби Новонароджений сам
вітає з себе із власним Різдвом, і в п'ятиповерхових

бетонних будинках немає місця болю, ремству й сльозам.

царі маги астрономи в золотих коронах
на слонах верблюдах конях і в ослів на спинах
немовлята при матусях на масивних тронах
пастушки а в них ягнятка рядком на колінах

а на небі зірка ясна подарунок Сину
в ній трикутників є вісім (більше і не треба)
дівчина із чорнобровим стоять біля тину
всі ми ходимо під Богом дуже просто неба

піднебесно і з любов'ю з «притопом-прихлопом»
в морі хаосу нічного темно буде з нами
що робити тріє царі з вашим телескопом
із ослами між верблюдів з кіньми і слонами

із колядками вертепом витоптана стежка
скрипка плаче а не грає шлягери всесвітні
дівчина два милі вушка і одна сережка
друга впала в сніг глибокий знайдеться у квітні

Стоять перед Іродом астрономи, царі – чорнокнижні люди,
бо все відбувається так достоту, як провіщали пророки.
Питають: де новонароджений Цар Юдеї, і як усе тепер
буде?
Кажуть: ми побачили зірку на Сході – й сюди спрямували
кроки.

І зірка провадила нас; ми ішли поклонитися цьому
Малятку —
і прийшли аж в Єрусалим, і благали, щоб нас пропустили
до пана,
але зірка нас привела, славний Іроде, в твоїй палац для
початку —
та ми бачимо тут не царя, а вбивцю, злого тирана.

Ми вгадали недобрі думки попід золотою короною,
ми побачили серце гниле і прокажену совість,
в цім палаці Дитя буде чорним янголом чи вороною
білою, так чи інакше – це тяжка, невесела повість.

Цей світ потопає у злочинах – у прірву впав неймовірну,
він і під Сонцем Правди живе, наче в пекла безодні.
А ми для Дитятка несемо золото, ладан і смирну,
бо Він царюватиме, навіть вмерши, – Бог, Син Господній.

Трьом царям-звіздарям Ірод каже: «Отож шукайте
це Дитя, розшукайте за всяку ціну, ще й не помалу!
Вам дадуть поїсти-попити – і в дорогу чимдуж рушайте!
Я і сам поклонюсь Немовляті – ох, я зроблю це досконало.

Я такий, що я не помилую ані Бога, ані тварини,
попри жах в очах матерів і шаленого відчаю крики,
буде брязкіт мечів, плач Рахилі, в якій не стане дитини,

—

найсолідша, приємна музика в волохатих вухах
владики».

Сталіна не було

Сталіна не було. Була комп'ютерна зла програма.
Освенцима не було. Був комплект смугастих піжам.
Будь-який портрет володаря – позолочена рама,
наповнена фантазіями і страхами городян.

Будь-яка війна поміщається на площині телеекрану.
У жилах героїв тече червоний томатний сік.
В'язниць не було. Охоронцям виносили догану —
з дитячого пістолета стріляли у скроню – клік!

Самогубства не було. Лише клацання тихе пістона.
Усі міста – декорації. Де ж актори? Де глядачі?
Не буває тиші. Буває відсутність плачу і стогону.
Світ впав під машину часу. Заборонений він. Мовчи!

Мені снилася шістдесятирічна
злобна жінка,
яка несла на рушнику
портрет царя Ірода
з підписом – Чадолубець Ірод, спаситель
хлопчиків Віфлеєму.

ніхто не затертий ніщо не забуте
навіть минуле живе ганебне та люте
живе собі й живе й лиха не знає
янгол господній на ним літає й літає
дивиться на героїв як той юдей на гоїв
пише у зошит шкільний все що кожен накоїв
пише хвилюється хто б його заспокоїв
дивиться в серце кожного як небо дивиться в море
й небо якесь похмуре й море якесь непрозоре

казка сіра шийка ополонка вузька лисиця повзе падлюча
ліси все густіше снігу все біліше загибель вже неминуча
лисиця підповза обережно до самого краю
качечка любонько каже дай з тобою пограю

це північний ліс це життя на високих широтах
це табір і вірна загибель на загальних роботах
це шум в голові це біль позаду грудини
це казка сіра шийка пливи тримаючись середини

це вогненне лисяче хутро на білому сніжному лоні
ополонка останній пролом в крижаному законі
рознарядка зими і цинги або відомість все згідно плану
це хижак до краю повзе по льоду як по екрану

нічого в березні сталін помре і в тайзі потепліє
це казка сірошийко і нас ніхто не жаліє
нас ніхто не бере до уваги хіба що ведуть на повірку
кажуть на тому світі цим сукам відміряють ту ж саму
мірку

плавай сіра шийко це казка червоні лапки
лежи кримінальна справа та не вилазь із папки
повзи історія хижа руда бестія клацай зубами
іржавій колючий дроте між гнилими стовпами

Мультфільми післявоєнної сталінської пори
ніжні, красиві, добріші, ніж сталінські табори.
помри від заздрості, фірма Уолта Діснея,
«Білосніжка», гноми – та «Бембі» з нею!

Білчєня шукає батьків. Й ведмедик зовсім один.
Але він повернеться до батьків і сам доживє до сивин.
Ходить-бродить ведмідь з простим людським лицєм,
це зимова казка зі щасливим кінцем.

Буде мед в барлозі і горіхи в дуплі,
проведемо електричний струм, заживемо в теплі,
все заживє до весілля, на столах окости й торти,
баба-Яга мітлою замітає кути.

Дивно – у цих мультфільмах сталінської пори
нема ні товариша Сталіна, ні небезпечної гри
світового капіталізму, ні Пітера, ні Москви,
повітряну тривогу тут не почуєте ви.

Білчєня гасає по гілці. Під берізкою білий грибок.
В дальню даль йде з букварем Филипок.
Сіра Шийка, у ополонці з лисицею поруч живе.
Серед двійок п'ятірка за співи лебедем тихо пливе.

ВДНГ – посмертний рай народів СРСР.
Ви лорд з Британії? Вас сюди не пропустять, сер.
Що робити вам поряд з трактором і племінним биком?
Не потрібна монархія там, де рулює обком.
Павільйони з вітринами. Там зразки
продукції, що заповідали нам батьки,
у тому числі і великий Ленін, і безсмертний Абай.
Так що, лорд з Британії, не стій біля воріт, відгрібай!

Ленін любив природу. І школяр-пролетарій
повинен був збирати метеликів і гербарій,
(Живи, освіто, здохни – шкільний буфет!).
Треба вести щоденник юнната зранку,
вносячи час заходу і час світанку.
Я прийшов з привітом. Сонечко встало. Фет.

У старорежимних шафах у циліндричних банках
скорпіони сиділи, немов танкісти у танках,
теж – мертві, теж – у спирту – кінець настає.
Хлопчик сумує за партою над історичною картою,
хлопчик знає – Афіни воюють зі Спартою.
Два пишемо, в залишку – три, під язиком – монпасьє.

Голова під нульовку, чи стрижка ото, чи гоління?.
Хлопчик горює – бракує йому розуміння
не досягнути сенсу, бо в розумі – темна ніч.
як вірно і вічно служити своєму народу,
як, більше ніж маму, любити і берегти природу,
так, як любив і беріг природу покійний Володимир Ілліч.

Ось що ми вивчали в радянській середній школі:
Ленін сидить на коняці у чистому полі.
Спис у правиці, сидить, читає видовблену на скелі
казку про щуку чарівну – дружину Ємелі.
Поруч стоїть Васнецов – пише картину з натури.
На горизонті – соціалізм – тортури й мури.
Ось що ми вивчали в радянській середній школі.
Сенс життя – у спорті, найглибший сенс – у футболі.
Сидиш на лаві й бачиш – якась гидота
гол забиває твоїй команді у Спаські ворота.
Комсомолец з лопатою йде цілину орати.
На горизонті – соціалізм – в'язниці та грати.
Ось що ми вивчали в радянській середній школі:
наша країна живе у страшенному колі
ворогів, євреїв, щоб не казати синів Сіону.
Тому треба дбати про – як її? – оборону.
Маєм кремінну рушницю й велику бомбу з запалом.
На горизонті соціалізм з ядерним потенціалом.

Називання речей своїми іменами
подібно до заклинання.

Іноді діє,
хоча начебто й не повинно.

він каже ліберали ті ж самі тирани
захід буде століття лікувати великі рани
хто казав що людині людина не вовк а товариш і брат
задовбали червоні зірки як при живому союзі
нові ліві з їх че геварою з їх лаканом маркузе
універсами де марксизм хитання й розбрат

усюди чорні рулять не проштовхнутися
білому залишається прогнутися або зігнути
годувати всіх дармоїдів щоб з голодухи вони
не полізли палити автомобілі і ДУМи
барикади з шин запах паленої гуми
усюди засіли євреї усюди куди не ткни

партизани латинос з гвинтівками і мачете
повні синагоги буддійські ступи мечеті
а церкви порожні хоч лавки в них відкривай
хоч концерти давай нудить від року і джазу
куди не глянь всюди зараза прокази
а ці пиляють податки і разом жеруть коровай

гітлер звичайно лайно але ж не ледаще
він хлопець як треба хотів зробити як краще
як у римі при імператорах велич цісар то є господь
зв'язки різок фасції тому-то фашизм це родина

тремти ліберале бо ти кімнатна рослина
хочеш жити в натовп на площу вік не виходь

тому що площа чим просторіша тим певніше
що буде натовп на ній бушувати осатанівши
що з нашого бунту народиться порядок такий
де буде секс агресивний і без розпусти й мата
лягай на спину дівко пам'ятай нашого брата
з веселим членом прямим як більярдний кий

Що робити солдатові, що знищив ворогів усіх,
сповідникові, коли надолужено кожний гріх,
що робити пророку, коли пророцтво збулося?
А ось – нічого, так в Русі повелося.
Коли стемніє, влізти на сіна стіг,
лежати там на спині, ніби навіки ліг,
стежити зірок північних кругообіг,
позіхати, рот прикриваючи, щоб біс залетіти не міг...

відкриваю альбом придивляюся до фотознімку
чоловік стоїть з хворобою своєю в обнімку
пожовклій з фотопапером вицвілій ледь живою
наскільки це дозволено старий світліні
стати знімком легше ніж стати тінню від тіні
легкою прозорою тремтячою та кривою

ставлю платівку, в скрипучому церковному хорі
плачеться та ховається горде гірке горе
соло сопрано називається пташкою голос дзвенить
так виправиться молитва моя та попрямує на сході
перед лице Твоє, а при ясній погоді
слово як сонце повільно сходить в зеніт

відкриваю книгу сюжет відомий переклад Псалтиру
але як у дитячі роки холодок пробігає по шкірі
вісімнадцяте століття заповнює тісне житло моє
ямб дзвенить звичний чотиристопний дзвоновий
триває вірш архаїчний лунає як новий
і годинники відбивають час начебто час ще є

тіло лежить на продавленому матраці
попільничка на череві
цигарка в зубах
попіл на підборідді
на стелі вкритий тріщинами
як на пошарпаному екрані
у клубному кінозалі
розгортається картина
прожитого життя
гідко дивитися
життя очі б мої
тебе не бачили
продираєшся крізь тебе
як крізь
зарості бур'янів
лінь виполоти
а квіточок і травички
ніколи не хотілося

Біографія

Жив у багатоповерхівці. Працював у багатотиражці.
Ходив в тій же сорочці, їздив в малолітражці.
Любив кіно – Фелліні, Антоніоні, Пінк Флойд «Стіна»
плюс якийсь радянський фільм про німецького шпигуна.
Був одружений. Але дружина на дивані з газетою.
Крутився магнітофон з однією й тією ж касетою.
Вівальді – концерт. Бах – токата і fuga.
З дружиною в них була не любов, а туга.
Її дратувала безглуздість. Його дратувала манірність.
За браком грошей вони зберігали вірність.
Через брак друзів ворогів вони шанували.
Говорили тільки про ціни. Але більше все ж таки
мовчали.
Він думав – мовчання є великий світильник.
Так писав Григорій Палама для ченців твердих і сильних.
Він був у своєму роді чернець. Іноді він тягнувся до
Параклету.
Але частіше писав замітки у заводську газету.

Моїми вчителями були діти, чії отці
були розстріляні при Сталіні комуністи,
рідко хто просто вбитий.
Дивно, що були комуністами й оці,
їх порив – головою в прірву – був щирий і несамовитий.
І вони були віддані партії до упору.
Були солістами на тлі загального хору.
Не озираючись, бачили світлі далі – що буде далі?
не знімали медалей, що до ювілею дали.
Союз розпався. Вони партквитки зберігали
Під шаром пилу. Почесні грамоти купкою на столах
лежали.
Вони були людьми похилого віку з долею ось такою.
Вони біля вікна сиділи, підперши підборіддя рукою.
Вони виходили з гастрономів з кошиками брудними.
Вони навчали мене, і я був вивчений ними.
І мої друзі досягали ази науки
і по перилах з'їжджали, сиділи на зборах обов'язкових...
Мої друзі здебільшого були онуки
розстріляних при Сталіні партпрацівників і військових.

Ми

Ми думали: Керенський і Ульянов – усі свої люди.

Той – зітлів в еміграції, той – вік в мавзолеї буде.

Тепер довідались: німець, єврей, чуваш.

Ми думали – росіянин, симбірський, наш.

Ми думали – він малюк кучерявий в зірочці п'ятикутній

або лисий гранітний засновник вітчизни могутній,

або той гімназист – з латині п'ятак, із Закону – п'ятак,

хоче щастя нам, а якого – не зрозуміти ніяк.

Ми думали – Волга впадає в Каспійське море,

знати не знали про смерть у голодоморі,

ми ж бо думали – чесний Держинський керує чесним ЧК

під проводом кучерявого хлопчика.

Ми ж бо думали, раз на життя пошлють в санаторій,

колони та сходи на тлі мальовничих просторів,

кисневі ванни, сестричка (балакати з нею не слід!),

з очима вівчарки, що напала на слід.

Ми ж бо думали, всі помремо, але наше велике діло

буде нетлінним і висохлим, немов тіло,

що дивилось за обрій, й бачило щось в далині...

як нас тряхануло – не прийти до тям мені!

Ми ж бо думали Русь жива, приростає Сибіром,

в гіршому разі –

Україною,

казахською широчінню, силіконою долиною,

ще й горою біблійною – як там її – Арарат.

Думали – брат, а він і не рад, і не брат.

Вийшли на площу, а там – той же дідусь з граніту
махає рукою, усміхається, каже: фініта
ля комедія, завіса, до виходу подають таксі,
ошатні пари сідають, роз'їжджаються по Русі.

Соцреалізм

Доярка тримає в руках груди коров'ячого вимені.
Шаhtar стискає в руках молоток відбійний.
Цвіте-розцвітає підприємство чийогось імені.
Їде по полю танк – швидкий та надійний.

До ноги прикордонника ласкаво тулиться вівчарка,
паралельно в нічну даль вискаливши вузьку морду.
Перед кінцем кварталу – повсюдно запарка,
але симфонія рухається до заключного акорду.

Розпластав диригент над оркестром руки, як шуліка –
крила.
Балерини – білі пачки й ніжки криві трошки.
За вічний мир на смертний бій летить ескадрилья.
Рожевощокій хлопчина їсть манну кашку з ложки.

Рости великий з дорогою душею, з куркульським
обрізом,
з наймитською ненавистю, з мужицькою хитрецою,
з загартованою сталлю, з індустріальним залізом,
з українським салом і з єврейською мацою.

Рости великий і сильний, як пріснопам'ятний Голем.
Омивай глиняні ніжки в тазі з китайським драконом.
Ходи по чистому полю брудному босим і голим,

і рідна земля на кожен твій крок відгукнеться стогоном.

Всю ніч хлопчиськові снилося темне, страшне
підземелля:

бабуся в'яже светр з клубків чорно-жовтих змій.

У кутку зі вчорашньою газеткою похмурий батько з
похмілля.

Мама б'є по руці і каже: Не смій!

Морський офіцер розпікається на сусідку-товарку,
виструнчений з кортиком, що їй до нього?

І сусідка сміється, і просить у нього цигарку,
і розстібає халат, і це, це – страшніше всього.

Хлопчик знає – моряк завалить сусідку на ложі, авжеж!
бракує канапи – стоїть на козлах матрац.

І якщо зараз прокинутися, хлопчик побачить все те ж.

Отже, потрібно ще раз прокинутися – хоча б ще раз!

Приходимо з роботи. Тонкою цівкою з крана
тече вода. Завтра вставати рано.
Завтра вставати рано. Що буде завтра – хто знає?
Вийдеш, глянеш на небо – жодної зірки немає.

Ні іскорки в небі, ні білого місяця-блюдця.
Щури скребуть у підпіллі, мордами в стінку б'ються.
Ми мріями прірву в пам'яті засипаємо,
і, сподіваючись на славне минуле, – засинаємо.

Хіба ти не пам'ятаєш? Це він осторонь стояв!
І сьорбав, стоячи, з миски, озираючись по сторонах.
Не скажу вам точно, але здається мені, він з'їдав
частину того, що належало нам на паях.

Вечорами його забирали. Кажуть він сидів за столом
з завкультчастю, з яким колись корешував.
А на загальних роботах так ледве рухав кайлом.
Та й тачку котити – це тобі не ловити гав.

А потім нас вивантажували з баржі на дощаний причал,
і він по дорозі завівся з конвойним – так, з нічого.
Потім його рвали собаки. А він, як дитина, кричав.
Сміявся конвой. І ми теж реготали з нього.

Береженого Бог береже,
Зануреного в думки конвой стереже,
Ось, в кожусі стирчить як грибок,
Мерзне на вишці сторожовий,
А зверху дивиться Вічний, Живий
Бог, милосердний Бог.

Прожектор обмацує сніги,
Прожектор знає, де вороги,
Пес чує їх за версту.
А тому не втекти врагу
Ні по глибокому снігу в тайгу,
Ні в імлі – назустріч Христу.

Та чиясь душа виблискує так
у зенітному промені, як літак,
І здригнеться сержант, ось, бач:
Сам він помер, і той утікач
Відійшов, й на небо йде навпростець
І сяє мученицький вінець
На чолі історії, а тому
Можна забути, хто вороги,
Ось вівчарка тулиться до ноги,
І скиглить, і гарчить в пітьму.

Господи, це Тебе виводили, коли розсвітало,
на галявину біля табору. Тобі давали лопату
і наказали – копати. Тайгове літо цвіло-розквітало.
Ти придивлявся до автомата

в руках конвойного. Смерть приходить без стуку.
Ти, звичайно боявся, але не подавав знаку.
Тобі говорили: «Суко,
буду стріляти тебе так само довго, як ти копаєш, собако!

Починаючи з ноги і вище. Розумієш рускає слово?»
Як не зрозуміти! Ти не вчора народився.
Стиснув держак лопати, підняв раптово
і вломив йому в череп. І конвойний звалився.

Тебе не спіймали. Або шукати не стали.
Сховався в скиту, де жила старовірка старенька...
Все одно Ти помер раніше, ніж помер Сталін.
Набагато раніше. Потім воскрес.

Ось Євангелія коротенька.

Штандарти фюрера кинуті до стіни Мавзолею.
Червоною площею Жуков на білому скаче коні.
Сталін стоїть на трибуні, без жалю височить над землею.
Сталін махає рукою. Сталін тішиться день при дні.

Спочатку – братання із ворогом. Згодом – смерть
батальйонами
на підступах до столиці. Одначе, в кінці кінців,
наші батьки по площі проходять поротно колонами.
Ми дивились парад по «ящику», ми радіємо за батьків.

Ти поглянь – вже і свято призначили. І плівку
реставрували.
Можна дивитись кіно із Жуковим; в шані й Сталін,
здається, тепер.
Гунявий, бровастий Льонька стане маршалом. Це –
чимало.
У перспективі далекій історії – ніхто не врятує СРСР.

Скільки б не нести вінків до Кремля, смерть просвічуючи
рентгеном,
Все однаково нашим праправнукам – їм насилля змикає
вуста.
Це було б щось на кшталт перемоги Рима над
Карфагеном:

Свято можна не раз відзначати, але в грудях залишиться
– німота.

Заглядаємо ув Історію як у вікна батьківських спалень.
Задихається Мати-Вітчизна верхи на батьку-вождеві,
мов на жеребці.

Прекрасно, що є телевізор. І що є задоволений Сталін.
Весело і прекрасно Жуков катається верхи. Епоха гоїть
рубці.

онде старці столітні при медалях при орденах
у руках в них червоні пучечки комсомольських гвоздик
онде плити і білий слід на ушавлених іменах
онде часу пропащо-тривожного дроз і тик

все здригається все тремтить і опори немає там
і щотижня лунають вибухи мов за графіком із ночей
онде хлопці міцні йдуть несуть свій уклін катам
кат сміється з портрета кров по вусах його тече

онде бранні поля їх пройти це покласти життя
вони всіяні мінами і осколками та усім
іншим спадком сучасності у якому дихання й каяття
неможливі практично але ми вдихаєм прогірклий дим

в забуття шлях тернистий недовгий нема зупинок
ми йдемо спотикаючись дати пороги брам
ось уже навіть видно наш бетонний вічний будинок
величезний висотний поверхів не злічити нам

Поруч з легендою

коли від минулого залишається
збірка міфів у переказі для дітей
молодшого шкільного віку
де немає ні пріапа ні фекалій в авгієвих стайнях
а геракл у білій футболці несе олімпійський вогонь
в колишнє бельгійське конго
і ще залишаються білі руїни на тлі синього неба
знайомого нам за листівками 1907 року
коли від ворога залишається тільки спосіб
приготування кави можна спокійно
пити каву дивитися на руїни
які виглядають гірше
ніж на листівці 1907 року
а небо залишилося таким самим
й каву готують файно
і ти вже викликав таксі в аеропорт
бо тут вже нема чого робити

Друга подорож до Візантії

1

Немає царства для старця. Але в кожному царстві є притулок для старців, там за порогом імла настає, у спотвореного розуму віку немає, щастя моє!.

Єдиний шлях – пуститися в плавання, рух води розчиняє все, пора витягувати неводи.

Стривожена макрель збивається в срібні шари, акули б риб щадили, якщо б добрі були, тим, хто старий, пора виходити з гри.

Колесо світобудови, чіпляючись за колесо історії або сансари, як при грі у серсо, крутиться на фалічному щільному штирці.

Господь просить циганку поворожити Йому по руці.

Циганка дивиться на лінію вічності, день, місяць та рік, каже йому те, що сам Він світові передрік.

2

Перевалюючись з ноги на ногу, спираючись на милицю,
як Сфінкс говорив Едіпові, вечір на трьох ногах,
мати в ліжку, батько в труні, легка смерть не помилиться
на дорозі, є час поговорити та послухати божих птах,

про сварки, любов і ревності, перш ніж сліпота
не вразить тебе. Світ не той і старість не та.

А душа співає і плескає в долоньки скаче;
ти чуєш той спів?
душі справи немає до тіла до декількох днів,
які їй залишилися, поки Господня рука
не зупинить на трьох ногах стрибаючого мозгляка.

Ніколи не любив Візантію. Її царів, куполів,
спершу засліплених, потім відтятих голів.

3

Ніколи не любив Візантію. Завжди любив
її співи, мозаїки, дзвін кадил, серед інших див —
окатих святих, які тримають храми в руках,

пам'ятав, що початок Премудрості – Божий страх,
кінець Премудрості – людська безстрашність. Ось
Премудрість созда собі дім на семи стовпах,
стоїть на площі, в гості кличе когось,
гола стоїть, долонею прикриваючи пах.

Росіяни вивезли з Візантії те все, що могли.
Пливу до Візантії, прив'язаний до щогли.

4

Не любив плавби. Човен здавався мені
чорним жуком, що лежить на опуклій щільній спині,
чорні лапи схожі на весла – скажете «ні»?

Не любив ніколи. Для чого тепер я пливу,
прив'язаний до щогли, здається, що наяву,
чую спів сирен, а у веслярів у вуха залитий віск,
і вони нечують отой летально-привабливий писк.

А в мене болить й ламається віра. Чому
Сирени Візантією звернені у
ортодоксію. Вони оголошені, охрещені,
їхні гріхи прощені,
золоті хрести горять між білих крил, під якими
Вірний вірних своїх сховав від ритму і рими.

На шляху до Візантії навіть сирени моляться в унісон
Пречистій Діві, занурюючись в останній сон.

Ніколи не любив Візантію.

Вчора Федя прибіг додому в сльозах.
Він, разом з другом, стояв на посту номер один,
у нашому міському парку,
біля обеліска на честь Невідомого солдата,
де вічний вогонь в бронзовому вінку-пальнику,
Федір стояв, як годиться, в білій сорочці,
червоній краватці, з притиснутим до грудей автоматом.
Потім прийшли якісь такі в латах і з алебардами,
відігнали хлопців, потім привели
якусь жінку в білій сорочці зі зв'язаними руками,
у клоунському ковпаку, рота було заткнута кляпом,
і вони спалили її в пальнику біля обеліска.
Ми з дружиною пішли туди наступного ранку,
все було гаразд, все як зазвичай
мабуть йому примарилося.
Але й сьогодні хлопчик тремтить і плаче.
Треба буде завітати до його друга,
послухати, що він розповість.
Втім, багато хто каже, що зустрічають у місті
вершників у червоних плащах, зі списками й мечами,
групи піших солдат, закованих у лати,
ошатних дам з віялами,
одягнених, як у фільмі «Айвенго».
Мабуть, в нашому місті будуть знімати кіно.
Хоча, відверто кажучи, вони могли б

знайти краще місце:

у нас все більше п'ятиповерхівки,
плюс приватний сектор – будиночки й паркани,
багато акацій, менше плодових дерев,
на околиці два величезних заводу,
але вони просто так стоять, ви ж знаєте, що сталося
після розпаду країни. Нічого ніде не працює. Люди
сяк-так перебиваються дрібною торгівлею.

Тепер щоранку людей зганяють за місто.

Риють рів, на підводах підвозять каміння,
потихеньку зводяться мури і вежі.

За цю роботу непогано платять, можна
оплатити рахунки за побутові послуги,
вистачає на їжу та одяг,

якщо, природно,

ти не розтрачуєш гроші в казино або ресторанах,
або в глибоких винних підвалах, яких чимало
з'явилося в місті. Так, неймовірно,
скоро тут будуть знімати кіно про середньовіччя.
Ймовірно, вже починають.

Хлопчик може прикинутися
сліпим, кульгавим і мертвим.
Навіть якщо хлопчик насправді кульгає,
він може прикинутися сліпим і мертвим.
Тільки мертвий не може прикидатися,
так йому воно й не потрібно принаймні,
багато хто думає так.

Легенда про Густава Рейнхардта,
що ясно викладає пристрій Всесвіту
і, зокрема, пояснює, чому вбивці
називають свій ніж «пером».

Майстер Густав Рейнхардт йшов до краю землі
і дійшов до краю землі.
Тому що Густав завжди робив те, що хотів.
Ось він і йшов у полотняній сорочці, босий,
маючи буханець хліба, зав'язаний в ганчірку,
кілька книг, назв яких
сьогодні не пам'ятає ніхто,
мідний хрест на мотузочці бив йому в груди
на кожному кроці зовні,
серце озивалося зсередини.
Світило сонце, все було чудово,
особливо річка, ліс за річкою,

а також одноманітні хмари.

Майстер Густав Рейнхардт йшов до краю землі
і дійшов до краю землі.

Він сидів на самому краю, звисивши ноги в безодню,
він бовтав ногами, як робить дитина,
він зовсім не боявся.

Але ось, що зробив він,
а цього не можна було робити,
не питаєте чому,
просто не можна.

Він підняв запону неба
і заглянув за нього,
він побачив колеса і шестерні,
пружини і важелі.

Він побачив підневільну працю
могутніх ангелів, що приводили в рух
всю тяжкість цього світу.

Не треба було на це дивитися.

Але Густав побачив і вирішив,
що потрібно повернутися в своє місто
і побудувати там могутні механізми,
навколо яких буде обертатися людське життя.

Але от біда, з ближньої гайки
вийшов чоловік з блискучим ножом
і встромив його Густаву в груди,
і витягнув і відтер шматом,
в яку Густав загорнув хліб.

І виявилося, що ніж – це перо,
що у вбивці за спиною декілька крил,

а скільки – не злічити, і кожне прикрашене
сяючим сталевим пір'ям.

І вбивця повернув перо на місце,
і сидів поруч з Густавом, і їв його хліб,
і читав книги Густава, поки той помирав.

І ще він сказав йому: утішся, Густаве,
все буде, як ти замислив,
просто час ще не настав.

І Густав не гнівався і не тужив,
він знав, що все буде так,
як він, Густав, хоче,
тому що так було завжди.

Під час свят чоловіки стріляють в повітря —
хто з автоматів, хто з крем'яних рушниць,
зброя є у всіх, так чи інакше.

Іноді при цьому випадково збивають
вертоліт країни, яка тут намагається навести порядок
протягом двох століть, але безуспішно.

Тоді прилітає інший вертоліт і бомбить село.

На другий день люди ховають загиблих.

Але на похороні там теж стріляють у повітря,

Нічого не вдієш, такий звичай.

І знову збивають вертоліт або винищувач,

і знову бомбування, все це в газетах

помилково називають війною. Просто місцеві люди
святкують весілля, народження сина,
або оплакують втрату.

А на війні чоловіки стріляють один в одного,

і тоді над ними можна пролітати безпечно,

радіючи, що нарешті запанував порядок.

П'ятирічного хлопчика в дитячому садку
роздягли догола і поставили на табуретку
у покарання за провину.

Діти оточили табуретку, сміються.
Але хлопчик не плаче і не соромиться.

Він згадує, як в минулу неділю
бабуся гуляла з ним у парку,
де на мармуровій тумбі маленький мармуровий хлопчик
абсолютно голий стояв на виду у всіх і посміхався.

І покараний хлопчик мимоволі приймає позу,
в якій стояла скульптура, на його губах та ж кам'яна
посмішка.

Йому кажуть: безстиднику,
дозволяють зійти з табуретки, одягнутися,
йому дозволяють, ніхто вже не сміється.

Блюз

Слухаємо джаз

Конфедерат утік і покинув свою сяючу мідну трубу.
Я, нігер поганий, притискаю мундштук до губи, до крові
чавлю губу,
видуваю нечистий гаркавий звук, і геєни вогненна утроба
щосили
розверзається, враз випускаючи із могили
дух століття минулого із тавром на чолі, яке означає
ганьбу.

Блюз чорного кота

пострадянський блюз який-небудь чиж і К
мотивчик завезений з далекого материка
хучи кучи мен чорний кіт з мішка

прости мене мамо я живу в тісноті
співаю хрін знає про що все більше про стан в наркоті
чорний кіт з мішка я заспіваю про те що в чорнім коті

прости мене мамо голова важка йду не туди як завжди
прости мене мамо мовчи душу не бери
не хочеш мене ще когось роди

прости мене мамо з великим ходи животом
прости мене мамо ти вагітна чорним котом
народжуй його нагодуй ковбасою з червоним вином

подайся до туреччини мамо чогось там привези
купи продай копальні сухарик гризи
поділися з чорним котом мене не грузи

поїдь до туреччини мамо продай праску купи пахлаву
рахат лукум їж сама я так проживу
посиджу в підвалі пограю та покурю траву

посиджу в підвалі на колінах зіграю кота

ми з ним з того ж тіста з величезного живота
не те це місто мамо і північ не та

я лайно хучи кучи мен хто ще ти знаєш сама
поїдь до туреччини мамо там тепліша зима
не допросишся снігу мамо не плач дарма

це блюз про кота дев'яностих років
він для тебе мама і для чорних котів
нехай всі подохнуть завтра я вмирати ще не хотів

все частіше думаєш що там наприкінці
яка то доля у заблудлої горе-вівці
і де ж та отара де Пастир Добрий що на раменах
понесе тебе бідолашного під кришталевий дах
але бачиш шпиталь палату ліжко та докторів
й дякуєш Богові що ти недовго хворів
що Бог по силам дає страждання легкі вони
тож лежи та чекай якщо можеш мовчи не стогни

Коли пишуть «як сказано вище»,
мають на увазі «як сказано раніше».
Те, що було раніше, завжди вище.
Вершина старовини сяє
у гірському ланцюзі часу.
Час тече з минулого
у майбутнє під уклон.
Іноді – скидається в прірву.
Краща частина мого життя
припала на епоху,
коли нерухомий час
нагадував ставок,
що затягнувся зеленою ряскою.
По його поверхні бігали водоміри.
Жук плавунець, темно-коричневий,
з кремовою облямівкою по краю
щільного обтічного тіла,
відштовхуючи воду, просувався вперед.
Раптом з'являлася верхня губа коропа.
Велика риба ковтала повітря
і пірнала углиб, випускаючи тремтячі
перлинні пухирі.
Мені одного разу довелося
побачити на цій темній поверхні часу
квітучі водяні лілії.

Ви, зрозуміло, не повірите.

Але мені пощастило:

я дійсно це бачив.

Очікуючи пацієнта, слухаю Мехелію Джексон.
Звучить спірічуел «Де ви були, коли вони розпинали
мого Господа?»

Скорботна мелодія, повільна, жорсткі акорди рояля.

«Де ви були, коли вони розпинали?

Це змушує мене тремтіти:
де ви були, коли вони розпинали мого Господа?»

Думаю, як добре співати цю пісню.
Співаючий не винен.
Винні ви (де ви були?) і вони (розпинали мого Господа)

Мого Господа.
Мого.
Не вашого, не їхнього Господа.

Мого.

Крутиться-вертиться Біллі
Голідей на сімдесят вісім,
не на тридцять три з половиною
довбаних обороту.

Епоха сповзає лавиною.

Можна ящик переключити,
але там крутять «Дев'яту роту».

Краще такий, антикварний,
куплений за копійки,
у багатодітній, базарній,
що відїхала до німців сімейки,
з попліном та ще й з кремпліном...

Як їм там, під Берліном?

Ходимо вдвох в крамницю,
відходи в кульках виносимо
на куток, туди, де пара
огидних, темно-синіх
пластикових контейнерів
на маленьких чорних колесах.
Безліч голених потилиць. Якось

не видно, як у сімдесятих —
з довгим рудим волоссям

Змінилися барви заходу.

Менше кров'ю, більше малиною
віддає. На сімдесят вісім,
не на тридцять три з половиною,
крутиться-вертиться Біллі,
починає з затакта.

У кіоску юрбиться бидло й мурло.
Навіть небо нижче, ніж раніш було.

Так ото, мила, так ото.

Крутиться Біллі щосили.

Краще б вони нас вбили.

Тане сніг. Валяться шматки штукатурки,
оголюючи блоки вапняку.

У вікні сусідів порцелянові фігурки —
дівчисько квіти несе моряку.

Поруч кілька кактусів і ліана.
Фіранка з тюлю. Там, в глибині
світиться чорно-білий квадрат екрану.
Що сталося в країні – цікаво мені,

бо її не існує. Не існує будинку,
вірніше, флігеля. Зрубаний волоський горіх.
Навіть подвірня кішка мені не цілком знайома.
Само собою зрозуміло, що не існує тих,
хто витріщався в екран. Якщо не смерть, то кома.
Дихання, травлення, смертний гріх.

На грубому дощаному столі,
покритому потертою клейонкою,
пляшка з зеленою етикеткою,
яких не знайти тепер.
Ось воно, напівминуле,
під напівпрозорою, тонкою
плівкою відрази —
назад у СРСР.

Блюз

він повільно йде до мікрофону
в котелку з портфелем
спираючись на парасольку, як на тростину
лупатий високий чорний
з беззубим ротом і мефістофельською борідкою
він знову ж таки не поспішаючи
складає все зайве
котелок портфель і парасольку
на підлозі у начищених туфелі
і виймає з кишені губну гармошку
він грає, як не грає ніхто
його гармошка рухається подібно зубній щітці
не забудемо, що чистити в цьому величезному роті
практично нема чого
а іноді він засовує її в рот
як дитина морозиво або сосиску
це король губної гармошки бебі це король гармошки
це блюз, бебі це блюз звикай потрохи
і юна леді з правильними рисами обличчя
і бездоганною зачіскою
з повним набором перлинних зубів у м'якому теплому
роті
трусить головою в такт музиці
і діамантові сережки розгойдуються в такт музиці
сережки які коштують більше ніж все його життя

В напівпідвалі живе людина стара.
Зріст невеликий, погляд жвавий, але
вже декілька років не виходить зі свого двора:
грає у іграшки, бо, звісно, старе – як мале.
Виходить дихнути повітря, сіда на стілець,
дивиться на дівчат, що хлопців до ліжка ведуть.
Дівчата це відчують – хай йому грець! —
дівчата це знають, але до голови не беруть.
Жінка померла давно, а дітей не було.
Бреше, що має сестру, що відїхала в інші краї.
Віконце на рівні асфальту, напівпрозоре скло.
І де ж та сестра? Ніхто не бачив її.
І скільки живе – а чорт його не бере.
Ніхто не знає ні віку, ні фаху, щось сиве таке і худе.
Він народився старим й ніколи вже не помре.
Двір засинає, і вітер у трубах гуде.

З тієї пори вони не бачилися

1

Він весь затрусився і почервонів
і, збиваючись на крик, сказав:
ніколи, ти чуєш, ніколи
не забувай, хто я, а хто ти.

2

За чашкою чаю він сказав:
ти ж знаєш,
що я ніколи тебе не любив,
але все ж
ти дорога мені, як пам'ять
про моє життя в Санкт-Петербурзі.

3

Якщо ти хочеш побачити мене, —
говорив він у трубку голосом автовідповідача, —
ти повинна зустріти мене
у моєї контори в годину закінчення мого робочого дня
і проводити мене до метро,
іншого часу у мене для тебе немає.

4

біля труни спільної подруги він говорив:
я не серджуся на тебе,
я не дзвоню тобі, тому що
ти мені стала нецікава.
Якщо хочеш, давай зустрінемося
за чашкою кави,
і я поясню тобі це детальніше.

5

Ти можеш зрозуміти,
що любов пройшла, зовсім пройшла,
але продовжувати жити зі мною,
тому що так зручніше нам обом? —
сказала вона.

Або ти не здатний зрозуміти навіть це?

6

Та пішов ти на хер! – закричала вона
і запустила в нього
японською фарфоровою чашкою
кінця дев'ятнадцятого століття
з чудовим розписом...

Ноги, громадяни, ноги побережіть!

Йде, нахилившись, штовхає перед собою
візок-платформу. Кремезний, короткий, як всі
у цьому місці. Брудний цератовий фартух,
набряклі червоні руки. Дивиться вниз і вперед
і бачить томати в ящиках, рожеві, воскові,
не по сезону. Котить свій візок
уздовж рядів приреченого ринку,
під хмарами з просинню, серед людей,
які зроду не береглися і нікого
вберегти не змогли.

Ноги, громадяни, ноги!

прожитий в старості день
схожий на напівпрозорий обкатаний хвилею камінчик
знайдений в дитинстві на пляжі
біля самої води
він красивий поки вологий
через хвилину він висихає і вже нічим
не відрізняється
від купи таких самих камінчиків знайдених раніше
чи не все одно ніхто тобі не дозволить
унести ці камінчики з собою додому

Третя ідея

Федір Михайлович шукає третю ідею, але є тільки дві — російська й жидівська. Для третьої місця мало в його голові.

Дві влади людям дані, щоб їм підкорялись вони:
влада Христова або влада ворога-сатани.

Тільки дві влади, а треба обрати одну.

Бог вибрав євреїв, євреї вибрали сатану.

Ось хто їхній володар! Піонер-слідопит
на стежках єврейської долі бачить сліди копит.

Нехай благородний Гольдштейн за слов'ян на Балканах
помре,

але жидівська ідея на Балканах владу бере.

Жахливе єврейське царство. Європа казна-чому
зігнула спину і люди підкорилися царству тому.

Усі обирають зло, бо настала така доба.

Тільки студент Розкольників ставить питання руба.

Тому що явка з повинною очищає душу людей
від жидівської і російської — і немає інших ідей.

Світ гине, й краса не поспішає на допомогу йому,
світ відкриває стошаблезубу пащу,
Не вистачає повітря. Держави й царі по одному
постануть перед Суддею. Судилося всім пропасти.
Охайній Німеччині в мереживній хустці й двічі —
бундючній, недоумкуватій Польщі-Литві,
розпусній Франції з печаткою сифілісу на обличчі,
набряклій Австрії, готовій розділитися на дві
частини – щонайменше. Європа холодних музеїв,
могильних каменів та величезних споруд,
гральних будинків і борделів знає, що буде з нею,
дев'ятнадцяте століття – останнє. Двадцяте – суд.
Не шкода олов'яних солдатиків, офіцерів у погонах,
картонних костелів, ошатної публіки, що вечорами
п'є цілющі води, катається на конях,
фліртує, розходиться парами за номерами.
Як кажуть пророки, як співає псалтир —
горе тобі, Вавилон, розбещений світ,
що обітницю зрадив, зробив, що робити не слід!
Мандрівник з Росії заходить в задумшливий темний
трактир,
сідає до столу, замовляє обід.

назад, в лихоліття, в минуле,
пусте, нерухоме, поснуле,
де мати у черзі стоїть,
де час зупинився на мить.
згадаю портрети на стінах,
дітей на своїх уродинах...
трамвай за віконцем гримить.
дивлюсь у вікно – і не бачу.
сумую, але ж я не плачу,
бо сором хлопчиську сльоза.
повзе виноградна лоза,
повзе догори по будинку,
не маючи відпочинку,
і небо – мов та бірюза.
назад в лихоліття дитяче —
хто плакати хоче – не плаче,
веселий – утримує сміх,
бо сміх як і сльози є гріх,
працєю над собою, ледаче,
тут все – аби як, чи «неначе»,
тут вистачить лиха на всіх.
назад, у образи і мрії,
живі ще бабусі старії,
що дбали про мене тоді,
в акваріумі у воді

живуть кольорові істоти,
не знаючи туги, скорботи,
і Маркса в його бороді.

Ходасевич

що пищить що стогне в чавунній трубі в стіні
немовби то не вода а епоха тече в глибині
немовби світло предвічне стогне у тьмі
немовби думка сумна застрягла і плаче в умі
немовби в пляшку вина налиті ідеали чи сплін
готується до тиранії наводить порядок берлін
літня пара йде на вокзал старий життя у валізу поклавши
Бог залишив нас хоч би слово сказавши

Набоков

вітчизні необхідні великі державні борги
прапор агенти зовнішні й внутрішні вороги
зарослий черемхою глибокий розстрільний яр
прагнення до перемоги поразки важкий тягар
голос з вишки стояти голос з неба зник взагалі
і старий письменник далеко від рідної землі
якому сниться вночі як його вбивати вели

Працюють всі станції. Повідомлення ТАРС.
В маленькій сільській церкві ожив іконостас.
Всі святі в комплекті, всі ангели, всією юрбою
вивалили з церкви, всі – красиві собою.

Їх зустрічають з честю. Голова промовляє спіч.
Мікрофони тісняться, як глядачі в кіно.
Церква перейменована в дискотеку «Різдвяна ніч».
Сьогодні в програмі співа Піфагор-золоте стегно.

Село приліпилося до схилу. Сходить димок з труб.
На садибу схожий з колонами білими клуб
добротна споруда часів Сосо Джугашвілі.
На східцях клубу чоловіки числом двадцять п'ять
в папах, і бурках, стискаючи кинджали, стоять,
вічно співають, чекають, щоб зупинили.

Як зазвичай – ущелина. На дні – потік.
Холодний, як лід, а вирує, наче окріп.
Горбатий місток, кажуть, часів Тамари-цариці.
Пейзаж підносить, але також збиває чвань.
Ніколи вже більше не буду тут стояти в таку рань.
Так і цей день, схоже, не повториться.

Скіфи

«Злягання у них відбувається відкрито, ї...ш, де стоїш»

писав Геродот. Плюс – у побуті класний гашиш:
зберуться, бувало, у лазню, пісні співають
на коминок – коноплі і дурня валяють.
Завоювали півсвіту, у власних коморах – шиш.

Кращі роки вони проводять верхи, під совком.
Всі питання у них вирішує центрревром,
Сидять три хмиря за столом, кумачем накритим,
Бурчать під ніс, що свинюка твоя над коритом,
на привітання грека відповідають плювком.

Звіриний стиль панує в житті і литті.
Повна чаша хмільна, потім – лежиш в забутті.
У ці години їх відвідують жахливі видіння,
часто – коні, але і кажани, й у пекло падіння.
Продер очі і знову шукай себе у питті.

Так, варвари – ми. Сила краще, ніж божа душа...
Вмираємо ми за гріш, а іноді – за півгроша.
Так, скіфи ми. Так, розкосі ми азіати.
Але з нас виходять непогані солдати.
І сторожі надійні – була б в'язниця та ґрати...

Тітка Блаженна, тобто, тітка Беата,
до старості висохла, була сутула, потім – горбата,
потім – легка і прозора, як осінній листок і злива,
листопадова у водостік її, бідолашну, змила.

Тітка Ведмедиця, тобто, тітка Урсула,
в дитинстві впала, й тому теж була сутула.
А дядько Благословенний, Беня, а повністю – Бенедикт,
був малорухомий і виглядав, як релікт.

Дядько Беня сидів на стільці біля хати,
проживши життя, у Бога просив щось додати,
як товстий хлопчик – ще цукерку або пиріг,
і щедрій Бог католицький додавав йому, скільки міг.

вони кажуть кримнаш це військовий пароль
поїхав до ялти з москви відчувай себе як король
скеля твоя море чорне твоє пливи
пливи але пам'ятай риба гние з голови

з лисої голови ніс що качиний дзьоб
пливи й повторюй російською матьтвоюйоб
бо це великі слова це золоті слова
стирчить з води гнила риб'яча голова

якщо можеш дістати з ялти аж до кремля
де звісно всього кругліша та крутіша земля
де виставка продаж великих військових примар
де пушка цар і навіть колокол-цар

тож руку тягни руки довгі у людської брехні
пароль кримнаш а відгук короткий ні
пароль військовий ганебний й ганебні твої війська
розбиває імперську скелю зелена хвиля морська

Лекція про історичний матеріалізм

1

Матерія ще не зникла. Зникли правда та й суд.
Світ ходив у тренажерний зал і, нарешті, схуд,
кістки вкриті м'язами, та де там колишній жир?
Світогляд – він може бути вузьким, був би світові мир.
Бажання можуть бути низькі, були б помисли високі.
Хто забув – революцію роблять саме босяки.
Вони відроджують хаос, який панував до того,
як Господь створив Словом Всесвіт: щось з нічого.

2

Бог – шприц для народу. Релігія – опіум для собак.
Народ – це сміття Історії. Історія – сміттєвий бак.
Щоранку до баку виходить господиня з відром.
А там – п'ять століть з Павлом, Катериною та Петром,
Єлизаветою, Анною, на дні – Борис Годунов зголоднів.
Серед усієї цієї розкоші не знайдеш нижніх чинів.
І ось відро перекинуто, світ повернувся дном догори.

Господиня в халаті позіхає і йде вивчати правила гри.

3

Спочатку буває війна. Потім – військовий парад.
Спочатку каса. Потім – касовий апарат.
Спочатку класи. Потім – класова боротьба.
Спочатку гармата. Потім – вселенська журба.
Спочатку святий. Потім вже – міф про святого.
Ідеї немов чайнки блідного чаю спитого.
Спочатку – требник. Потім з'являється пан читець.
Спочатку – підручник. Потім настає кінець.

4

Європа мертва. Там стільки гробівців у кожній ніші,
що навіть місячні ночі безмісячних ночей темніші.
Але міста порожніють задовго до темряви.
Юда цілує Христа. Вони перейшли на «Ви».
Червоноармійці сміються – вони перейшли Перекоп.
Росія побачила Крим і, як муху долонькою – хлоп.
І з усіх сторін збираються військові чужі кораблі
замість галер, на яких, як відомо, раби гребли.

Раб Божий не знає Господаря. Але здогадується про те,
чим все закінчиться, що буде потім – місце пусте,
коли знову щось повернеться у ніщо, і знов
збереться Всесвіт в точку, і ця точка зветься – любов.
Любов не величається, не шукає ні чужого, ані свого.
Оскільки пошуки скінчені. І в світі нема нічого.
І тільки Старий-археолог, якщо є вільна година,
виходить з дитячим совком – перебирати піщинки.

Лекція з географії

1

Острови – щоб відпочити. Півострів – щоб захопити.
Запитай будь-якого підлітка, відповідь знають і діти,
й солдат, що з ранця не викинув маршальського жезла,
котрий лежить там з часів Імперії Зла.
Півострів схожий на вим'я. Корово, дай молока.
У тебе – просторі роги – всім вистачить на віка.
У тебе – широкі плечі і висота удою.
З трьох сторін півострів оточений кров'ю, а не водою.

2

Півострів приваблює всіх нетямів. Все починається з
«напів»,
наприклад, півмісяць. У школу ведуть кацапів
напівграмотних разом ведуть дати уроки.
Знай свій припічок – уроки бувають жорстокі.
Знай свій півострів, як на правиці всі п'ять перстів.
Знай кількість танків, гармат, бетеерів та блокпостів.

Півострів немов сосок. Чи схожий на фалос він?
Витирає загарбниця губи, піднімаючися з колін.

3

Все, що видається в море, проситься в пащу бандиту.
Все, що легко захопити, вже готове до руського світу.
Говори своєю мовою чи ворожою – не спасе!
Перешийок, що горло – легко перерізати: раз і все!
Півострів схожий на язик. Всі ми – зайві роти.
На півострові виноградники – чудові сорти.
Там мечеть на мечеті, і християнський храм,
збудований генуезцями біля татарських брам.

4

Якось ти підбереш на пляжі монетку влітку
Пантикапеї, Босфору. Тут у залізну клітку
вік посадять, як звіра – так писав Мандельштам.
Вік мій, звір, ти витривалий і ти приживешся там.
Півострів схожий на дулю, що виставив материк.
У центрі його – болото. В центрі болота – кулик.
Він хвалить своє болото, не помічаючи тих солдатів,
які йдуть під командою клишоногих приматів.

Влада, як та амеба, ділиться на два, але не до кінця.
Статура різна, але є схожість в рисах лиця,
неможливо її приховати —
хіба що в землю зарити, де ви, лопати?
Хто ховає владу – володарює: їм крематорій – рай.
Знають володарі: скільки ти не вмирай,
панування і рабство безсмертні. Їх шлюб не розірвати
ніяк.
Він звершився на небесах: арешт – вирок – барак.
А ці – крізь стрій охорони кадилак-броньовик-молодець,
який котить, в нікуди не звертаючи, навпростець.
Чим густіша темрява, тим яскравіше фари сліплять
злочинські очі хороших, чесних хлопців – очі болять.
Пам'ятаєте пісню про зустрічного? Але ж зустрічних як
таких
не сталося, по вищій мірі, не залишилося проміж живих.

дитячі малюнки сонечко травичка і деревце
творіння Божого начерки чорновики
ось на фото дитяче мисляче немислиме лице
хлопчик в матросці прозорий як усі малюки

притискає до грудей іграшку ведмедика або коня
реальний світ нестерпний й жорстокий насамперед
добре коли мама згори дивиться на дитину зрання
коли кінь дерев'яний та триколісний велосипед

Волошин в Криму

В балахоні-хітоні він стоїть на балконі,
перераховуючи химерні хмари славетної Кіммерії.
Кілька птахів щебечуть у вічнозеленій кроні
хвалу Ісусу і приснодіві Марії,
хвалу більшовизму, пролетарям і чекістам,
хвалу страждальцям, розстріляним під гарячу руку,
Кримський пейзаж неохайний, майже розхристаний,
поезія в ньому жива, приречена на муку.

Молитися за усіх літати над смертельною сутичкою,
нагадуючи валькірію в чоловічому тілі навколо,
але молитва виходить якоюсь жалюгідною і хиткою,
спотикається думка, у кожному слові – крамола,
і політ виходить безкрилий, важкий, обірватись готовий,
і вниз дивитися важко, а вгору – не маєш права.
У більшовиків підхід кривавий, зате науковий,
і народу щастя, й катам – забава.

Але стільки самозабуття в пташиних трелях,
і скала – точний профіль піїта, і море звучно, як ліра
піїту,
і хмар прекрасних більше у його акварелях,
ніж в небі за всю історію стародавнього світу.
На тлі російської трагедії татари малопомітні,
але подекуди трапляються, є ще караїми,

греки і кримчаки – але всі вони безмовні, літні,
всі вони безмовні, а краще б були незримі.

Коли б вони зникли, православним було б зручніше
ненавидіти, при нагоді – і вбивати у полі й у храмі.

Громадянські війни були б чистіше, траплялися частіше.

І крові хвиля була б висока і пружна як твоє цунамі.

І, молячись за тих і інших, поетові було б спокійніше
дивитися з балкона в хітоні на Кіммерію, зливаючись з
нею,

на те, що здавалося сутичкою, а виявилось бійнею, й інше

те, що здавалося правдою, а виявилось – маячнею.

Одеса з одним «с»

хто не з нами, звісно, – той проти нас.
подивіться, люди, – увесь реакційний світ.
але ж на вулиці літо. продають хлібний квас.
господи, як же пахне духмяний липовий цвіт!
які дівчата йдуть дивитись вечірнє кіно
про мужність якогось радянського розвідника.
на коротких хвилях радіо – інформаційне лайно.
підкидає ядерну зброю американська рука.
але ж продають морозиво, до речі, дуже смачне.
ленінградське у шоколаді, молочне, або пломбір.
жебрак на розі співає щось тяжке і сумне.
мабуть на ідиш, ймовірно – про боротьбу за мир
про мертвий світ, в якому він був молодим,
міг працювати й залицятися до дівчат.
коли сонце одеське гріло й сяяло над ним,
відбиваючись від води мов від старих свічад.
спираючись на милицю, тягне акордеон
болить плече й німіє права рука.
а за спиною жебрацькою мармуровий Лаокоон
з відбитим фалосом – доля в нього така.

навіщо я жив у південному місті
де ніч мов та річка текла
навіщо любив я дівчину в намисті
з богемського синього скла

навіщо як дурень стояв під балконом
дивився у темне вікно
молився Пречистій святим та іконам
нехай засвітиться воно

навіщо ходив по бульвару підлітком
як іншої справи не мав
навіщо ступав по базальтовим плиткам
каштани з землі підіймав

навіщо ходив кривим провулком
де друг мене зрадивши жив
я в рідному місті не маю притулку
здається що не заслужив

здається що я пережив всі бажання
і серце втомилось моє
та дякую Богу що дав мі кохання
нехай він всім людям дає

містом розноситься вибухівка у пластикових пакетах
у господарських сумках і в невеличких валізах
гарячі чомусь асфальт і бруківка є щось у їхніх секретах
після вибухів це всього лиш уточнення даних тому що
криза

скільки вибито вікон та скільки балконів упало
скільки вбитих і покалічених може всі живі та здорові
лиш налякані тим, що життя мирного раптом не стало
трапилася війна а закони війни суворі з печаттю крові

а може законів просто нема так і входять вибухи в звичку
не встаємо з-за столу лиш здригнемося дивлячись хмуро
вперто
підбирає зброю наш ворог десь як злодій підбирає
відмичку
ну а двері вони відчинені якщо казати відверто

Яша! Швидше додому, Яша!

*

Так звать дитину,
яка загралася у дворі.
Пора обідати.

*

В цьому випадку мова йде
не про дитину, про старого.
Старе як мале.
Яша, додому, Яша!

*

Вони грають в доміно
в дальньому кутку двору.
Нервова, з тремтінням тінь старої акації
перекриває дощатий стіл.
Четверо людей похилого віку,
схожих один на одного,
як рідні брати.
Власне, вони брати.
крім одного – Яші.

*

Яша, додому, Яша!

*

Яша зазвичай не йде.
Фірі доводиться виходити у двір,
і, як вона каже,
тягти його за вуха.
Борщ холоне,
борщ холоне, ти чуєш?
Душно, неймовірно душно,
схоже, збирається дощ.

А куди він збирається?

*

Але іноді вона не знаходить Яшу у дворі.
І тоді вона йде уздовж всього кварталу,
ніколи не переходячи дорогу,
заглядаючи в кожен двір.
Де-небудь він сидить і грає.

*

Якщо і тут вона його не знаходить,
значить, він поїхав
на вісімнадцятому трамваї,
у відкритому жовто-червоному вагоні
на дванадцяту станцію
Великого Фонтану.
Він сидів на одній і тій же лавці,
над самим обривом
і дивився на море.

Ой, чого там дивитися,
що він там бачить, скажіть, люди?

Його і знайшли на цій лавці.
Він сидів, закинувши голову,
вступившись в саме небо,
і, напевне, щось бачив.
Хоча, на що там дивитися,
що там можна побачити, скажіть, люди.

Фіра зникла десь на два роки.
Напевно, хтось
з дітей, якщо тільки були діти,
але племінники вже, звичайно, були,
коротше, хтось узяв її на якийсь час.

Потім вона з'явилася знову.

*

Щось з нею сталося.
Сусід казав – атрофія мозку.
Німець, від якого всі без розуму.
пан Альцгеймер.

*

Кожен день вона кричала
висунувшись у вікно: Яша! Додому! Яша!
Іноді вона виходила його шукати,
але, зрозуміло, не знаходила,
не завжди знаходила і дорогу назад.

*

Борщ зовсім охолов.
Яша! Додому! Яша!

Зазвичай її приводили додому сусіди.
Але одного разу її не знайшли. Ні тоді, ні пізніше,
ні через рік, думаю, ні через століття
її не знайдуть. В маленьку квартиру
вселилася божевільна руда двірничка,
що до того мешкала в напівпідвалі
з нечесаним замурзаним хлопчиськом.
Прирослі мочки вух.
Розщеплення губи. Відома справа.

Одного разу, підмітаючи двір, уявляєте, це було
в ті часи, коли двори ще підмітали,
вона зупинилася посередині і озирнулась.
А потім сказала: Напевно, Фіра
таки знайшла свого Яшу.

*

Яша! Борщ холоне!
Швидше додому, Яша!

зрештою зруйнована міська архітектура
відродиться сама собою і квартири будуть просторі
і високі вікна подвійні і в шафі валер'янки мікстура
і кохання буде в квартирах й надворі
зрештою золоті карети потиснуть автомобілі
і мир запанує і правда брехню переможе
зрештою всі одружаться на тих, кого полюбили
і будуть до смерті жити але смерті бути не може

Знову це гудіння, – каже бабуся Рая, спираючись на спинку стільця, —

штовхаючи його вперед, вона ходила по кімнаті, – не діждати кінця —

Скоро? Вона дивиться на патефон як на страшну потвору.

Звичайно, я слухав орган Ризького Домського собору,

звичайно Бах, а хто ж ще, звичайно токата і фуга, а що же ще, виконує Лісицина, а бабуся Рая каже – якесь гудіння! І що тобі цей Бах, що за музика, тільки гудіння, Господи Боже,

знову цей стугін, знову цей стугін та гуркотіння!

Ось вона одягає опуклі окуляри в роговій оправі,

бере свій порошок, запиває водою зі стакану,

зникає, і ось тепер вона у своєму праві:

бабуся Рая заслужила раю, де немає ні Баха, ні Лісициної, ні органу.

Там голки нитки та гудзики складені в пластмасову коробку,

а я тут посивів, розповнів, і хто тепер мені скаже хоч слово?

Я уставляю диск в апарат, натискаю кнопку —

знову це гудіння, цей стогін, чуєш, рідна, це гуркотіння
знову...

вони називають це готель для кохання
але бардак є бардак відкрий аромат бажання
номер без вікон ліжко клітка для гігієни
удаваний чуєш стогін з усіх боків без забобон
оргазм гуде як локомотив що прибува на перон
третього кола пекла або геєни
там за стіною осінь сумні крики ворон
що перед відправкою в подорож збилися в зграю
я мовчу й повільно спогадів книгу гортаю
думкою літаю крізь мережу спорожнілих крон
у блякле небо місцевого Вавилону
посеред якого мармурова майданна колона
з бронзовим янголом похоті що благословляє народ
який не бачить в зляганні проблем та перешкод
це будівля без вікон і струнка жіноча ніжка
замінює нам курячу прошу пана до ліжка
кожна сошка дрібна у Божому оці сучок то ж обійми
бідну грішну душу що продає тіло
це краще ніж тіло що продає свою душу вміло
що значить готель для кохання розуміємо ми.

сиділи в комірці прикладалися до пляшки
і розуму було у нас менше ніж у комашки
сиділи в гуртожитку як предки в яру сиділи
і як в сивушній бразі було в нас багато сили
покриті шаром пилу сиділи в комірці і пили
і злиденну вітчизну кров'ю своєю кропили
щоб усе колосилося щоб йшла кукурудза до силоса
щоб вічно передчуття волі над нами носилося

зірки блукають в небі на кшталт вогнів болотних
збираючись у фігурки людей і тварин безтурботних
визначають долю найдрібнішого громадянина
невеликої країни на ім'я Україна

коли йому прокидатися коли робити зарядку
коли покарати малятко, привчаючи до порядку
коли лаяти боса коли побачитись з кумом
коли наодинці пити вдаючись сумним думам

про те що ми їмо а вони бенкетують суки
ми крадемо потрохи а вони все що йде їм в руки
я не скажу за тернопіль але ось одеса
не знайдеш в одесі негідника без мерседеса

а влітку море чорне зелені хвилі
у всьому винні зірки на небосхилі
кавова гуща карти таро паперові квіти
треба менше пити а з кумом частіше сидіти

Місто прекрасне й нудотне, неначе кремовий торт,
стоїть над затокою. Суденце входить в порт.
Непорочне небо білу хмарку пасе,
Капітан стюардесу в каюті – півгодини на все.

По лінії горизонту з парасолькою йде
циркачка в марлевій пачці, а ліфчик – де?
ступає п'ятка до носочку, балансуючи, щоб не впасти —
такі бубнові клопоти й дама червоної масті.

Кавова чашка. Гуща розтеклася на прозорому дні.
Ворожка обіцяє процвітання місту й країні в майбутні
дні:
дві кімнати на п'ятому поверсі держава тобі дає,
пенсійне забезпечення, якщо стаж виробничий є,

столітник на підвіконні, раковину-тюльпан,
сантехніку, фінську плитку... Одягає штани капітан.
З труби вилітає гудок – загальний привіт
митниці і санінспекції. Пенсіонер замполіт

читає газету «Труд». По струнці Приморський бульвар —
від Воронцова до Пушкіна декілька юних пар
походжають під ручку, ніжності без серенад.
Два квитки в кіно, тридцять четвертий ряд.

На Олімпі Зевс бенкетує, Посейдон – у Чорному морі.
Нектар і вода з вином – у широкому жбані.
В питаннях моралі боги не надмірно суворі,
в інших питаннях теж зовсім не бездоганні.

Їх марно просити: «припиніть воювати та жертити!»
Вони живуть відчайдушно і воюють сміливо.

Їх від людей відрізняє тільки відсутність смерті.
А це, якщо поміркувати, не так вже важливо.

Приморське місто завжди – перевалочний пункт.
Спустошує трюми, повій морякам здає,
сує в широкі роти діткам тропічний фрукт,
відправляє товар у столицю – але щось прилипне до рук.
Тому у кожного щось у кишені є.

Тому – липкість рук (жодного обману) – то закон
роботи митної служби, прокурора і торгашів.
Просто перевантажують з трюму у товарний вагон,
проти богів торгівлі і прибутку не погрішив.

Тому – південний акцент і змішання мов,
тому навіть діти під вечір їдять банан чи ананас.
Тіла важкі, набряклі, у дітей. як у мами, немов —
худоба не порок, але худий не вхожий до нас.

Тому – пишні булочки, хали і кренделі.
Тому підчеревок, окіст, ще й на хліб трохи ікри.
Тому море з'їдає землю – морю бракує землі.
Тому по затоці ковзають білесенькі катери.

Тому, як у Пушкіна, гармати кожен вечір палять,
і шахісти сваряться, хоч рота їм кляпом закрий.
Тому повітряні змії легко над пляжем парять.
І лоток з морозивом котить вздовж бульвару старий.

Бережу твій сон, тому що бажав завжди
бути героєм твоїх сновидінь, що прийшов туди,
залучений несвідомою силою твоєї уяви,
не підвладний законам логіки, тяжіння, слави,
безмозкий – дарма, що сивий, як всі діди.

Сама розсуди – навіщо тобі здався похмурий дід,
у перспективі – старець, інвалід, дармоїд,
той, що собі під ніс чийсь рядки бурмоче,
проклинає молодість, покаятися в провинах не хоче,
забуває усе, що забувати не слід.

Краще бути примарою залученою в політ або біг,
чи двогорбим верблюдом, що у Ноїв ковчег проникнути
ледве зміг,
або кентавром, що топче зелені лучки Еллади,
трагічною тінню на тлі світової клоунади,
пушкінським Чорномором, що юність Людмили беріг.

Бо в сновидіннях твоїх, здається, в мене ще є
деякі шанси, так літо останнє тепло віддає,
й думок сумних броунівська штовханина
душу мутить, чорний кіт сидить біля тину,
й тремтить у грудях втомлене серце моє.

тупі болі зранку то є вікова норма
місто приморське розширилося й спорожніло
круки злітаються на залишки котячого корму
добре що не на твоє бездиханне тіло

осінні троянди ніби не радіють цвітінню
природа чекає не дочекається зливи та похолодання
лягають спогади на життя прозорою тінню
і радість минула прихована під маскою болю й
страждання

У місті, оточеному стінами, потім ворогами,
потім – архангелами з крилами, потім – чортами з
рогами,

у міському саду, де ротонда з мазуркою духовою,
де фонтан – не фонтан, але вважають музичним,
де собака радіє з власником флегматичним,
де, здається, бронзовий лев киває вам головою,

так от, у цьому місті мерці-вітці на цвинтарі (лихо!)
поводять себе, як діти у яслах, тихо,
чекають нащадків в гості або на ПМЖ,
але живі, аж надто жваві і сміхом здоровим
вони подібні вільним дітям дворовим,
перед якими мами ходять голими і в неглиже.

Так, безсоромність у нас крові, а також у дурі природній,
ми зовсім не сіль землі в щіпці Господній,
так і місто наше не стоїть на вершині гори,
і світильник наш не на столі, а під спудом,
він нікому не світить, і повсякденним блудом
ми не засмучуємо один одного, але тішимо до пори.

Я народився після війни, але бачив живцем руїни,
жартував про підводний човен в степах України,
про арії Ленського «Чи впаду, продертий дрючком».

На допитах в органах мовчав або брехав, червоніючи.
Знав товариш майор, що брешу погано, не вміючи,
він ловив мене, як капусницю ловлять сачком.

Він ловив мене, але не спіймав, так, філософ Григорій?
Всякому городу нрав, права і купа історій,
от тільки був вітер замість розуму у нас в головах.
Гарний і свіжий вітер з йодистим запахом моря,
і, своєю присутністю місто не ганьблячи, не знаючи горя,
я дивився на прекрасні будинки, що руйнувалися на очах.

Іноді мене займає, якої масті
були коні, колись прив'язані біля воріт
будинку, де я живу, які злидні – напасті
переслідували власника, собаки яких порід
гавкали при звуці кроків не чоловіка, бодай,
як жінка, задихаючись, шепотіла: «Швидше, давай!
Він може повернутися в будь-яку хвилину!» Але ж він
затримався на роботі і не почув стогін
з подружньої спальні. Тепер їм байдуже – кури, дивись у
вікно.

І мені все одне, немовби сиджу у кіно,
банальний сюжет, кіт їсть ковбаси шматок.
І раптом усе перериває телефонний дзвінок.
Іноді мене займає, що міркували
про майбутнє ті, хто в минулому. Що бачилося їм
у напівдитячих мріях, які далекі далі
відкривалися і закривалися. Казочки братів Грімм
ніщо перед текстами, які навесні
підсвідоме шепоче на вухо нам у непробудному сні.
Іноді мене забавляють думки про тих, чиї тіла
лежали на наших старовинних ліжках, чи благали душі
тепла,
чи була хоч дешиця ніжності в дотику губ чи руки,
чи були його кроки важкі, а її – легкі.
Іноді мене займає, як потрапила

турецька кавомолка в єврейський дім,
звідки в колишній двірницькій меблі з парадного залу,
коли господиня померла і що з нею сталося потім,
мене забавляють можливі долі її душі,
я чую голос Спасителя: лети й не гріши!
Чую відповідь: і рада б, так не можу, грішу,
прости мене, Господи, Ти знаєш, що я не брешу.

На скількох пагорбах це місто – ніхто не лічив, не рахував,
але точно, що на пагорбах, і, здається, їх не менше п'яти,
тут у трамваях орудував геніальний злодій – кишені щипав,
тут геніальний коханець дівчат збивав з шляху зійти,
і дівчата охоче збивалися, і музиканти в саду
теж збивалися з ритму, і кожен збій
був краще колишнього, тут притягувалися до суду
аферисти, фанати чужої кишені, злодій, крутій,
вони виходили виправданими, в білих одежах, й тому
можна було успіх їм пророкувати, бо не для них – сума,
і якщо Бог гнівався і насилає на місто чуму,
то швидко каявся, і припинялася та чума.

Місцевий камінь живе від сили двісті років.
вийдеш з дому – камінь, повернешся – пісок,
проміж пальців, проміж віршованих рядків,
останні часи суглобом пальця стукають у висок.
Ось так, за півгодини – хоч падай, хоч стій!
Дивишся на руйнування, похитуючи головою:
з піску діти збудують будинок, не гірше, ніж твій.
З вежами, брамами, розламанною стіною.
Веселись та радій – ти повернувся додому.
Іржава скринька поштова на звалищі. В ньому
білий конверт, позначений позавчорашнім днем:
нагадування про борг за воду, за світло, за газ.
Як кажуть, щоб це було в останній раз.
Йдемо, небого, може, кудись та й прийдем.

ніхто ні на що не придатний щоб це зрозуміти
досить життя прожити перейти поле перекотити
нарікати кожному недотепі що прийшов сюди
щоб життя мати з надлишком й зносити його до біди
замити криваві плями співа в раю гамаюн
помер дурень лускунчик а усе кришиться тютюн
а все розбирає страх хоч вже не ті часи
все одно якщо ти маленький й ніхто нічого не даси
ніхто ні за що не відповідає ніхто хіба що сам
закликає нас до суду якщо не сам то зам
якщо не зам то карлик нечесний почесний борг
якщо не він то товариш тамбовський вовк
піднімає морду до місяця проклинає своє життя
ви ще не знаєте що таке справжнє вовче виття
але ми-то знаємо чули і не один
раз доживши до запеклих вовчих сивин
нічого ніколи не закінчується ні буття ані небуття
паска на великдень на різдво кутя
та ж пляма кривава куди її приберу
той же колодязь що поринає в журу
ті ж ластівки з різким свистом розкреслюють синяву
той же кіт певно хворий скубає траву
те ж місто одеса підстаркувата блядь
завивання заклинання не втомлюється повторять

Вагончики фунікулера, червоно-жовті, ще ті,
бельгійські, відкриті, на кшталт альтанки
катають дітей на такій висоті,
що з землі не видно Небесної Молдаванки.
Хіба тільки дивитися у бінокль – де ж діти?
або в трубу підзорну, або в мікроскоп електронний,
хіба тільки мідний чайник на примусі розігріти
або придбати машинку «Зінгер», як прийдеш на
Старокінний.
Плюс гас в каністрі, якщо світла не буде ніде.
Прикрутити гніт, щоб потрохи гас витрачався.
Плюс пристойний костюм у валізці на випадок, якщо
прийде
відповідь на всі питання, з якими до Бога звертався.

День Міста кращий, якщо вдалині
живеш в ці дні, здається так мені.
Одеський порт, і сходи, і бульвар,
трамвай, смачним завалений базар,
зруйнований й відновлений собор,
красуні, що щебечуть між собов.
Все це – десь там, на місці, як завжди,
цвіте-росте, та не вертайсь туди.
Там спека трохи спала. Дощик змив
пил з тротуарів, статуї і з взуття.
Оркестр грає. Якщо світ втомив,
то в цьому винен ти, твоє життя.
Й мотив простенький, той, що нас морив,
розширився і звуки розпрямив.
Спектакль той самий. Хтось підфарбував
минулі декорації. В цей час
розпочалася осінь. Ти бував
тут часто. Бачиш – краще тут без нас,
так легше всім будинкам і всім хрестам
на банях, і дітлахам, – у перший клас
за руку йдуть, – і мамам, і скотам
в людським обличчі, й дворовим котам.
У місті, що сповзає у пільму
без нас просторіше, скажу я напрому.

Good bye, Odessa!

Місто вантажать на пліт і вивозять цілком в океан
усеньке його населення, включаючи й жменьку циган,
єврейську громаду, німецьку погордливу слободу,
християн, мусульман, шанувальників Вуду та всяку іншу
бідy.

В океані місто згрузять на острови, де зелена трава,
на прощання його поцілюють, промовлять ласкаві слова,
наобіцяють мішок гречаної вовни, розкажуть стосот
легенд.

Наостанок – страшний землетрус, і руїни змиє ущент.

Народ

що залишилось громаді від юдейського бога
прагнення помсти потоп чи землетрус
ось посеред містечка зруйнована синагога
дика лоза по стіні протягнула вус
спалили під час війни відбудувати важко
бракує грошей бажання теж не було
залишився б хоч один єврейчик якийсь Абрашка
але нікого немає хоч дивись крізь чарівне скло
кажуть що є нічні примари діббуки
моляться плачуть згадують Єрусалим
але це лише маячня з точки зору науки
нехай це старі розповідають дітям малим
що жили тут сала не їли а зараз й сліду немає
мабуть звідки з'явилися туди й пішли
а як їх господь помститься цього ніхто не знає
пожежа чи землетрус та ж невідомо коли

нас виполювали на городі як висапують будяки
не лізь з коренями в нашу землю аїд
в державі залізної маски і сталльної руки
живуть вольові чоловіки і звірі хижих порід
травоїдні тут не живуть колись ми були травною
ми жовтіли квітами зірками шість кутів
наші діти як кульбаби з пухнастою головою
наше насіння розносить вітер наші мови обривки слів
їх би складати як мозаїку в церкві або в грі
але вони шелестять як годиться як трава на вітру
наші душі хлюпочуться в хмарах як на вечірній зорі
хлюпочеться риба а рибалка спостерігає гру
травоїдні тут не водяться царюють закони м'ясні
на обличчях залізні маски країна в залізних руках
звідки їм знати, що ми проростаємо навесні
розквітають жовті зірки на сукнях і піджаках
скільки нас не висапуй цвітіння випереджай
ми трава польова безсмертне коріння трави
і якщо хтось вийде наш збирати врожай
це будуть пророки янголи а не ви

пам'ятаю радянську поштову марку
одну з перших
вона зображує сіяча
безсумнівно до всякої колективізації
він несе насіння в козубі та розкидає його
широким помахом руки
ненавиджу слово вигнання
Бог не тиран Він сівач
Він несе народ в шапці і розкидає його
по поверхні землі
пласкої як поле
якою вона була до Колумба і Галілея
коли вона була центром всесвіту
а небо було твердю як написано
перешкодою між внутрішніми водами
з яких з'явилася суша
й зовнішніми, з яких нічого не стало
крім абсолютної порожнечі
що вбирає в себе
останні залишки тепла
розсіяння розсіяння розсіяння
діаспора діаспора діаспора
галут галут галут

Ребе Нахман запитав Абрама: відверто мені говори, розвозячи молоко, ти дивишся догори?

- Ну, частіше під ноги, на бруківку, опалки, сміття, але і на небо, дивився десять разів за життя...
- І що ти бачив на небі? – ребе питає його.
- А що там побачиш! Сонце і різні хмари, ото й всього.
- А чи бачив сили небесні? – відповідай мені!
- Вибачте, ребе, відверто кажучи, ні.

Ребе Нахман запитав Абрама: – Що на вулиці бачив ти?

- Я бачив лавки, вивіски, багато всілякої суєти, бачив воза, бачив коняку, бачив вола, весь чорний, тільки на лобі мітка біла була. Бачив бороданів і дам, що зиркали з-під перук, везучи дітей на візках, не випускаючи з рук. І звичайно, бачив бідони, в які розливав молоко, сметану, вершки, гроші брав і решту давав.

- А чи бачив ти очі перехожих, бачив в їх глибині, щось крім злоби і турботи про завтрашні дні? Наприклад, любов та відданість, щедрість, Господній страх, бачив душі, що вже побували у вищих світах? Бачив Еліяху, чи як там? – Іллю-пророка, або ангела, що злітає як з даху ота сорока?

— Коли б я міг бачити так далеко, то від тебе не скрив,
я був би ребе Нахманом, а ти б молоко розвозив,
я б тобі задавав питання, а ти б відповідав мені,
наприклад, чи ти бачив на небі Боже світло?
чи відвідував Боже житло?

Ребе Нахман відповідає: відверто кажучи, ні.

Річниця

крізь гущавину часів ломиться звір чути рев і гнів
знову роззявляє пащу цей похоронний спів
світова скорбота, вельтшмерц, світове зло
крізь гущавину часів ломиться звір і горить на чолі число
і Народ йде до рову безконечною низкою люди йдуть
і повторюючи їх шлях хмари по небу пливуть

похоронний рев поминальний плач біля брам небуття
рев кривава паща землі й кати це зуби, що рвуть життя
це хижий розум епохи насильством він напоєн
одним народом менше на світі багато племен
кат говорить нас не убуде, якщо не буде їх
вбивати людей не страшно ми зробимо з них чужих

а робота легка послухайте ми знаємо ми кати
для них кращий вихід мертвими в рів лягти
без голоду тортур без додаткових жахів й біди
кат говорить був би я жидом то сам поспішав туди
сам би кричав стріляйте в мене скоріше щоб не псував
краєвид
одним євреєм менше слава Богу що я не жид

земля їх візьме але виплюне їх житло й майно
сумки взуття намисто одяг пляшки а в них вино
а тут і ми сортуємо за кольором і метражем бо настав

час поділу поспішайте не варто ловити гав
і звучить псалом розділиша ризи Моя собі
і задля одягу кидали жереб серед жаху не місце журбі

Геноцид

стояли голі люди край величезної ями
у черзі за смертю очей намагаючись не піднімати
коли вбивають не боляче хлопчик спитав у мами
зовсім не боляче подумавши йому відповіла мати

*

в анкеті для попелу
заповнена тільки одна графа
національність
все інше
ім'я прізвище стать вік
відсутнє і не має значення

Щодо Середньовіччя —

воно трапляється досить часто й триває
досить довго – наше життя його не перекриває.
Це доля царів, ченців й убогих, архієреїв,
мертвих незайманих дів, Imago Dei в
кожній людині й в камінні довгастих статуй,
сліпих від народження, в спадаючих складках,
застиглих в нішах. Тіло Христове в облатках.

Від середніх століть залишаються лише споруди.
Камінь на камінь навалюється всім тілом.
Фортеці та замки, куди не подивишся – всюди.
Кат точить сокиру чи мотузку натирає милом.
Дами по вуха в суперечках й марноті.

Синагога з зав'язаними очима стоїть в скорботі.
Поруч з нею посміхається Церква – бачить янголів зграю.
Середньовіччя буває у мертвих. Нам від минулого раю
Залишається античність, відродження. Що ще – не знаю.
Ми будуємо, ми маршируємо. Під звуки грачиного граю
виносять прапор. Тремтіть, ересь й крамола!
Слідом за прапором Свобода приходить гола,
Ні опору, ні слухняності вона не терпить навколо.

Середньовіччя в відстої. Відродження – от це круто.

Ось воно знову підступає впритул до гетто,
Де упаковані в міцні стіни (брутто)
Страх і тремтіння єврейської душі (безплотне нетто).

Чернівці

Останній трамвай на припоні вічному для краси.
Дивиться на автобуси, не втрачаючи ясності духу.
Фасади фарбовані. На банях – хрести позолочені. Пси —
Усюди в дворах, у провулок звернувши – угледиш
розруху.

Дітлахів щось не видно. То чи трапиться хтось старий?
Лиш бабуні грушками – де ще стрінеш таких смиренних?
—

За копійки торгують. Що ж, населення склад такий.
Є й такі, що овець попасають – на теренах ленних.

В синагозі, неначе в роки дитинства, крутять кіно.
Щоправда, тепер – тривимірне. Прогрес набирає силу.
На єврейське кладовище водять туристів. Тіла зотліли
давно.

Придорожнього каменя не принесуть на могилу.

Загалом, усе склалось приблизно так, як фюрер колись
хотів.

Юден-фрай, а каміння на місці – ніби вирок семітським
расам.

Кажуть, будинок руйнується – і навіть коли спорожнів —
Але повільніше, ніж господарі. Й трохи шкода, що не
разом.

Цвинтарі – це спальні райони міста.
Зв'язок між ними та містом
зазвичай нерозривний.

Іноді він переривається.
Тут – якраз такий випадок.

У похованих тут городян
не залишилось у місті нащадків.
А в мешканців цього міста
на міському цвинтарі немає предків.

Відбулася ротація, як кажуть чиновники.
Або маленька гуманітарна катастрофа,
як сказав би я.

Цвинтар і місто стали чужі одне одному.
Вони дивляться одне на одного з подивом
і з дещицею роздратування.

Пам'ятники похилені в різні боки,
під різним кутом.

Розхитані зуби постарілої смерті.
Аміль. Точніше – омейн.

Одна вертикальна плита, нахилившись,
притулилася до іншої.

Кілька уламків лежать
біля підніжжя.

Сімейний портрет.

Тепер я розумію всі ці апокаліпсичні промови
про малий білий камінь,
на якому написане нове ім'я,
нікому не знане,

окрім того, котрий отримує
нове ім'я на білому камені.

Усе це потрібно,
бо старе ім'я, ім'я, що було знане всім,
яке було написане на великому сірому камені,
більше ніхто не прочитає.

пам'яті Давида Гофштейна та іже з ним

Поставлять, сволота, до стінки, накажуть: «плі».
Був – гість на землі, став – жменя дрібна землі.
І мученицький вінець засяє далеко – небес на тлі.

Підстрибни-но, спробуй – тягнися до нього, цейтнот —
дотягнутись дитині до кицьки, що скочила на комод.
Навчись відрізняти молитву від вигуку – «О майн Готт!»

Раєм ходи собі з зошитом віршів на ідиш в тремтячих
руках,
задивляйся на світлу родину Романових, що царствує у
віках,
відчувай, як дух зазнає перетворення, покидаючи прах.

Київ, Кременець, Палестина, Волинь, Литва,
земна кора великих півкуль, єврейська твоя голова
прострелена, ну а так все гаразд, трупи складені, як
дрова.

Ці дрова підуть, як годиться, в піч, а з печі – у засвіти,
доки дрова не догорять – конвойні будуть їх стерегти.
Бубоніння вогню. Нерозбірлива вічна мова. Як сповісти?

Опудало

Я купив словник української мови,
величезний, академічний,
занадто важкий, щоб його підняти.

А шрифт у ньому занадто дрібний,
щоб я міг його прочитати.

Хороший, важкий, академічний словник
у синій палітурці.

І ось я знімаю його з полиці, напружуюся,
шукаю потрібне мені слово, вдивляюся,

але в цій важкій, гарній академічній книзі
немає доконечного – для мене – слова.

Так і в житті – занадто важко, щоби підняти.
Занадто дрібно, щоби прочитати.

Того, що треба, – не знайдеш.
Вибачайте за байку.

увійшовши досередини повітряного замку
несподівано опиняєшся
у безповітряному просторі

мама сказала б
на теж і дається людині голова
щоби думати куди йдеш
і головне як звідти виберешся

онде стоїть зосереджена
миє посуд намиленою ганчіркою
під струменем зимної води

Їдуть машини, увімкнено фари. Це, либонь, неспроста.
Старшу групу виводять попарно з садочка з-під
Пересипського моста.

Неслухняним грозить небесними карами Казанський
храм без хреста:

військовою службою, в'язничними нарами, співом по
нотах з листка,

хором, сольфеджію, арпеджію, гамами політпросвітом,
кіно,

п'яними татами, строгими мамами, що повмирили давно.

Талії, рюші, броші-завсідники,

модний в літа ці фасон.

В найкращому разі усі – космонавти, як ні – то
розвідники.

Опустили шлагбаум, гуде паровоз, обривається сон.

що глибше болото – гучніше кричить кулик
що кігтистіша лапа тим суворішим буде лик
весело скаче сонячний зайчик по стінці досі не зник

під стінкою ліжко залізне
на кухні пиячать різне

дружина сказалась сто грам і відразу ж крик

самогон чи горілка стаєш собі галайдою
якби крик був їдою був би ситий криком з водою
ну а так наш любовний човен розбився об побут з
горілкою і бідою

ворона сидить на гілці
оселедець лежить на тарілці

небіжка мама в рамці висить і трохи направо косить

був же хлопець як хлопець і до армії вщент був свій
але взяли в афган і відразу ж кинули в бій
з бою вихід хіба що в цинковий ящик або в запій

та либонь їм забракло цинку
або з кулею мали заминку

хрін з тобою вижив радій

Шоста ранку. Із усіх боків кричать муедзини,
голоси з репродукторів – краще чутно молитву в її апогеї,
і не треба сходами гвинтовими видиратись нагору.

Через дві години відчиняться магазини.
Візантія мертва – або спить непробудно в музеї.
Ікони на стінах, мозаїки – під склепінням Собору.
І ніхто про імперію сплячу не скаже доброго слова,
і ніхто вже не прагне пробудити Софію, щоб настала
віднова,
встановити над куполом хрест, чи царя поставити –
певно,

над усіма слов'янами, щоби в єдності наша сила
лиш міцніла, але ворожа – щоби глухнула і ятрила,
щоб в дурну суперечку не ув'язувалась даремно.

Та здається, що ген, в тумані, Імперії на догоду,
до самого Константинополя російський вітрильний флот
підпливає,
салютують епохи, час розвернувся, гримлять гармати.

Мрію про панування не заженеш в загороду.
Вона, наче ковдра, із головою дитину вкриває.
За нами – минуле. Нам є куди відступати.

Під час профспілкової поїздки
замками підкореної Чехословаччини
вона зупинилася в галереї перед портретом
якогось чи то барона, чи графа,
і сказала чоловіку – парторгові інституту,
що портретований як дві краплі води схожий
на його покійного батька.

Він спалахнув: «Що за дурниці!
Мій батько воював!»

Начебто участь у воєнних діях
має стосунок до портретної схожості.

Тим більше, що барон чи граф, чи як його там,
імовірно, також тримав у руках зброю.

Вона купила путівник по замку
і мріяла, як вони повернуться додому,
як вона відкриє родинний альбом, як покладе
фотографію покійного свекра
поряд із репродукцією портрета,
як із тріумфом у високому пискливому голосі
промовить до чоловіка: «Ну що?»

Як він почервоніє, як буде кричати,
як піде до свого кабінету, гримнувши дверима.

Опудало

Пам'ятаю її – пишна і розсипчаста,
як солом'яне опудало Масниці,
для правдоподібності присмачене справжнім сільським
вершковим маслом, загорнута в сукню,
як начинка в млинець, потім її сплять,
але наразі її година ще не настала.

Її чоловік увесь рік
провалаявся у темній кімнатчині,
жив на казенному хлібі та на домашньому вині,
не так уже він і потребував того хліба.

Раз на рік, перед збиранням винограду,
вона відмивала чоловіка, відгодовувала його,
за тиждень чи два він був готовий до виконання
сільськогосподарської повинності.

Відбувши її, він знов угрузав у наркоз.

Жінка ходила просторою кімнатою
з мереживними фіранками, пошитими з матеріалу,
приданого для доччиної весільної сукні.

Але дочка втопилася у лимані, яке там весілля,
але не пропадати ж матеріалу.

На іконі був вишитий рушник з написом
«Санаторія в Ялті 1949 рік».

Це її покійна бабуся трохи покращила була здоров'я,
але – вистачило ненадовго.

Вона ходила, широко розставляючи ноги, не боялася,
що її сплять в останній день сиропусного тижня.

Але спалили, п'яний чоловік загасив недопалок об
матрац,
із ким не буває.

І нічого ні з ким уже більше не було.

Ані краплі вологи – ні в морі, ні в хмарах, ні в тілі зір,
а тим більше – в залізних трубах, вмурованих набакир
у недолугі стіни з місцевого вапняку,
ні в жилах запалих, ані у серці – в теплінь таку.

Губи – неначе глина, кров – легка, висхла давно,
жили поріжеш – посиплеться, мов порохно.
На майдані юрмляться люди – ніде нозі ступити.
На білборді написано слово «пити!».

На мосту розвертається дорослий, важезний танк,
стріляє в парламент, танки завжди поводяться так.
Ну, не завжди, але часто, природа їх не нова:
боєприпаси для танка – це як для нас слова.

Вони і розумні, і зв'язні. Зрозуміють їх там і тут.
Щоб правителя не зачіпали, не затівали бунт,
не ходили колонами скрізь, де державний покладено
брук,
на якому стоїть вартовий із жезлом в одній із рук.

Танк-дитина – він теж корисний. Перетинає паркет,
і дзижчить, і гримить, а малий войовничий шкет
вставляє йому батарейки, натискає на кнопку – смерть:
у старої ляльки-єврейки живіт розпанаханий геть.

Ну, а шкет войовничий сміється, гладить танк по його
броні,
танк муркоче і просить – дай колись постріляти й мені.
Є ще лялька одна, сестричка. І на ляльці нове вбрання.
В тої ляльки на лобі – вирва. Від снаряду. І так – щодня.

Я з дитинства до танка прив'язаний. В нього є гармата
страшна,
від усякого смутку і немочі танк мене захистить – і вона.

І нехай відірвуть мені ноги – поповзу, адже гусениці – не
біда,
і велика гармата-фалос буде стояти, тверда!

білена хата зелена хвіртка нагідки
на підвіконні – скарбничка кицька підківка
тут доживали фашистські два недобитки
німецький холуй і румунська дівка

бо коли німці та й воювали з есесесером
наші з гвинтівки стріляли а ті з автомата
вона лягала до ліжка з румуном тим офіцером
а він у їдальні у фриців робив салати